Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال چاپ شوي اثار:

سره سیلۍ	(د لنډو کیسو ټولګه)
مینه	(د لنډو کیسو ټولګه)
د واورې سرې	(د لنډو کیسو ټولګه)
بوډا او د لېوانو پلونه	(ناول)
رڼا	(ناول)
بوربوکۍ	(ناول)
خونکار	(ناول)
په فلسفه کې تلپاتې پېښې	(ژباړه)
راځۍ کیسه ولیکو	

کیسه ولیکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	راڅئ کيسه ولیکو
لیکوال	:	نصیر احمد احمدي
د چاپ کال	:	۱۳۹۰ل کال
انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا کیسه لیکلی شئ؟

له ځانه پوښتنه وکړئ !آیا کیسه لیکلی شئ؟

بیړه مه کوئ ! یوه شېبه د کتاب پاڼې سره ورولئ، کیدای شي نورې جملې وروسته ولولئ !

څه پریکړه مو وکړه؟ "هو "که "نه" د کیسې لیکل کوم جادو نه دی، نه هم په لوړو زده کړو پورې اړه لري.

زه ماشوم وم، انا به مې تل کیسې راته ویلې، هغه کوچۍ وه، په لیک لوست نه پوهیده، خو کله چې به یې کیسې ته خوله جوړه کړه، تر پایه به یې ورسره وړلم، ما به کله کله خپلو خویندو او وروڼو ته کتل، ټولو به د انا ګونځې ګونځې خولې ته وچې سترګې نیولې وې، د لاټین په رڼا کې به په خړ دیوال لوی لوی سیورې ښکاریدل، خو حرکت یې نه درلود، غلي به ناست ول. کله کله به د انا له غږ سره د چونګښو کوررړا هم ګډه شوه، نور هیڅ هم نه اوریدل کېدل.

انا نه لوستې ښځه وه او نه یې هم په فني توګه کیسې زده کړې وې،خو هغې خوږې کیسې ویلې، دا په طبیعي توګه د کیسو په ویلو کې تکړه وه.

بېرته به خپلې پوښتنې ته راوګرځو، څه فکر مو وکړ؟کیسه لیکلی شئ؟

"نه" مه وایاست ! "هو" د امید نښه ده، خو که زړه نازړه یاست، دوو پوښتنو ته ځواب ورکړئ !

۱_آیا د لنډو کیسو او ناولونو له لوستلو سره مینه لرئ؟

۲_غواړئ چې کیسه ولیکئ؟

که څوک له نجار سره شاګرد وي، خو له نجارۍ سره مینه ونه لري، هغه به هیڅکله هم ښې دروازې او کړکۍ جوړې نه کړي، دا یوازې یو مثال و. هر کار همداسې دی. لیکوالي هم په زور نه زده کیږي، لومړی شرط مینه ده. که د لنډو کیسو له ویلو او یا هم لوستلو سره مینه ولرئ، کیسه لیکلی شئ، ان که مو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول ژوند کې هم کیسه نه وي لیکلې، پروا نه کوي، ځان وازمایئ! دا کار دومره ستونزمن نه دی.

خو څنګه کیسه؟

زموږ کلی ډېر کوچینی دی، ټول اووه کوره یو. یوه ورځ د کلي ځوانان سره راټول شول، په میله ووتو، په یوه شنه دره کې مو د یوه لوی توت سیوري ته واړول، تر یو څه وخته مو قطعې وکړې، وروسته د دیګ د پخولو وخت شو. زما د تره زوی ځان رامخته کړ، دی نوی له ایرانه راغلی و، ویل یې چې لس رقمه وریجې پخولی شي، خو کله چې یې نیم ساعت وروسته دیګ له دیګدانه کښته کړ، په دیګ کې له اوبو ډکه شوله پرته وه. د خوراک پر وخت له ګوتو نه جلاکیده، نه یې رنګ و او نه یې خوند. یوه ځوان طاقت ونه کړ، په خندا یې وویل: " دا خو لکه لانده ګچ چې په غوري کې راته پراته وي! " د تره زوی مې په خبره کې ورولوېد، په خوند یې ځواب ورکړ: " ما خو درته وویل چې زه لس رقمه وریجې پخولی شم، دا یې یوولسم رقم دی. "

وروسته وپوهیدو چې هغه د وریجو په پخولو کې تکړه نه و.

لنډه کیسه هم همداسې ده، یو څه پوهې او زحمت ته اړتیا لري، که غواړو چې ښه کیسه ولیکو او رانه شوله نه شي، نو باید له مینې سره ځینو نورو ټکو ته هم پام وکړو.

دا کوم ټکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوع

موضوع په مغز کې لومړنۍ جرقه ده، یو څه باید وي چې کیسه پرې ولیکو، که موضوع نه وي، نو کیسه هم نشته، خو څه فکر کوئ، ایا د موضوع موندل ګران کار دی؟

دوه ځوابه لرو، "هو" او "نه" !

که زاړه او تکراري موضوعات را اخلو، بڼه یې یو څه ور بدلوو، نو دومره سختي نه لري، که لس دقیقې وخت راکړئ، لس موضوع ګانې به درته پیدا کړم، زړې خبرې ډېرې دي، هر څوک یې موندلی شي، خو که په نویو موضوعاتو پسې وګرځو، زحمت غواړي، کله کله شاید په ورځو ورځو هم یوه داسې موضوع ونه مومو چې د کیسې په لیکلو وارزي.

ځینې لیکوالان ګمان کوي چې د لیکلو له پاره ډېر موضوعات شته، لامل یې دا دی چې دوی نوی فکر نه لري، زړو موضوعاتو ته پښې او لکۍ ورکوي، خو تکړه لیکوالان په اسانۍ قناعت نه کوي، دوی هغه څه را اخلي چې په خپله یې موندلي وي.

شاید پوښتنه پیدا شي چې له بابا ادمه تر دې دمه همدا ژوند دی، نوې څه نشته !

دا خبره سمه ده، یواځې اختراعات نوي دي، خو هره موضوع مختلفې زاویې لري، د نوې زاویې موندل، په خپله نوې موضوع ده.

یو وخت چېرته میلمه وم، پر دسترخوان څو رنګه خواړه پراته ول، خو ماته یواځې یو ډول خوړو ډېر خوند راکړ، ملګري مې په خندا راته وویل: "په کچالو ځان مه مړوه، غوښه در واخله "

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیران شوم، څه چې ما خوړل، د کچالو خوند یې نه درلود ، څکه (مزه) او بڼه یې د چپلي کباب غوندي وه.

کچالو په هر کور کې پیدا کیږي، دوه درې رنګه یې پخوي، خو زما د کوربه په کور کې همدا کچالو له یوې نوې زاویې پاخه شوي وو ، بلکل نوې، داسې چې ما خوند ترې واخیست او د کچالو ګمان مې نه پرې راته.

د کیسې له پاره هم باید هرې موضوع ته له یوې نوې زاویې (اړخه) وګورو ، که نه نو هماغه ابشېدلي کچالو به وي چې په هر کور کې پیدا کیږي، هر څوک یې پخولای شي او په تالو پورې نښلي.

بې تجربې لیکوالان زاړه موضوعات را اخلي، لږ بدلون ورکوي، خو له لیرې ښکاري چې ابشیدلي کچالو دي، خو تکړه لیکوالان فکر کوي، له نوښت او ابتکار څخه کار اخلي، دوی کچالو له یوې داسې زاویې پخوي چې نوې بڼه او نوی خوند ولري.

موضوعات ډېر دي، خو نوې زاویه یې یوازې په خپل فکر موندلی شو ، څکه هیڅوخت یو انسان د بل انسان پر ځای فکر نه شي کولای، هر څوک خپل فکر لري او یوې موضوع ته له خپل دیده ګوري.

یو وخت مې یو ملګری مخامخ راته ناست و ، پر کاغذ یې یو انګلیسي عدد ولیکه، پر مېز یې کېښود ، ورو یې وویل:

ـ څو دي؟

وریاده مې کړه !

ـ نهه (9)

ده وخندل:

ـ ماته شپږ (6) ښکاري.

یو هم غلط نه و ، دواړو کاغذ ته له مخالفو زاویو کتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره موضوع همداسې ده، څوک به له يوه اړخه ورته ګوري او څوک هم له بل، هيڅوک نه شي کولای چې د بل چا په ځای فکر وکړي، که داسې وای نو جنايي پوليسو ته به اړتيانه وه.
خو يوه خبره ده، که د بل پر ځای فکر نه شو کولای، بل ته فکر ورکولای شو.
خو څنګه؟
ځينې ټکې دي چې د ښې موضوع په ټاکلو کې مرسته راسره کوي.
۱_ که غواړئ چې ښه کيسه ولېکئ ، فکر وکړئ او نوي موضوعات ومومئ، دا له امکانه ليرې خبره نه ده، شايد ستاسو په سيمه، کلي او شاوخوا کې دا سې څه وي چې تر اوسه لا څه نه وي پرې ليکل شوي.
۲_زړو موضوعاتو ته يوه نوې زاويه پيدا کړئ، دا په خپله نوې موضوع ده.
۳_ زمونږ يو استاد و، ده د ژور ناليزم زده کړه راکوله، يوه ورځ يې د خبر له پاره د موضوع د ټاکلو په اړه وويل: "که واورئ چې يوه سپي يو سړی وخوړ، نو دا کومه نوې موضوع نه ده، دا ډول واقعات ډېر پېښيږي ، نه خلکو ته په زړه پوري دی او نه هم د خبر د جوړولو ارزښت لري، خو که واورئ چې يوه سړي سپی وخوړ نو دا د خبر په جوړولو ارزي. "
په کيسه کې هم همداسې ده، هره موضوع ښه کيسه نه ورکوي ! ژر قناعت مه کوئ، د کيسې له پاره د عادي موضوعاتو له ټاکلو ډډه وکړئ !
۴_ هيڅکله لويه او عمومي موضوع مه انتخابوی، که موضوع هر څومره وړه وي، ښه فوکس (تمرکز) لري، ليکوال لاره نه ورکوي او په طبيعي توګه يوه نوې زاويه ورته موندلی شي.
(په دې اړه به کيسو ته د اهدافو د ټاکلو په برخه کې نورې خبرې وکړو .)
۵_ فکر وکړئ ! نن چيرته لاړئ؟ څه مو واورېدل؟ څوک مو وليدل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ هره ورځ له لويو او وړو موضوعاتو سره مخامخ کيږو يا يې اورو، خاندو، خپه کيږو او يا هم داسې څه وينو چې په احساساتو کې مو بدلون راځي، خو شيبه وروسته مو هېر وي
ځينې دا ډول واړه موضوعات نوي وي او په زړه پورې کيسې وركوي، ښه دا ده چې تل د يادښت يوه وړه کتابچه راسره ولرو او ويې ليکو. باور وكړئ، هره هغه نوې موضوع چې تاسو ته په زړه پورې وي او په احساساتو کې مو بدلون راولي، نورو ته هم د لوستلو وړ ده.
٧_ انګرېز ليکوال ګراهام ګرين د يوه کوچيني عادت له مخې په ليکنه کې بريالى و، ده به د ورځې تر پنځو سوو کلمات ليکل، مختلف کلمات، پرته له فکره، څه چې به په ذهن کې ورتلل هماغه به يې د کاغذ پر مخ راوړل، وروسته به يې چاڼ کړل، څو ټکي به يې ترې راوايستل، حتما به داسې موضوعات پکې ول چې کيسه ترې جوړيداى شواى.
نو هڅه وكړئ چې نوي موضوعات پيدا کړئ، يا هم زړو موضوعاتو ته له نوي ديده وګورئ، زړه موضوع د ټوکې غوندې ده، چې په لومړي ځل اوريدو يې انسان خندوي، خو که تکرار شي مزه يې ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف

موضوع مو انتخاب کړه، اوس څه وکړو؟
څه موده وړاندې یو چا له جلال اباد څخه زنګ راته وهلی و، ویل یې:
"لنډه کیسه لیکم، خو نه پوهېږم چې ولې رانه اوږدېږي؟ "
ډېر لیکوالان چې کله موضوع پیدا کړي، له فکر کولو پرته یې په لیکلو پیل کوي، دا ډول کیسې ښې نه راځي، له فوکسه (تمرکزه) وځي، هدف یې نه وي مالوم، یوې بلې خواته غځېږي، نه لیکوال خوند ترې اخیستی شي او نه هم لوستونکو ته په زړه پورې وي، ځکه نو د کیسو د لیکلو له پاره د هدف درلودل مهم دی.
هدف څه ته وایو؟
په دفتر کې کار کوئ، د رخصتۍ وخت دی، له کوره زنګ درته راځي، وایي چې میلمانه لرو، سودا درسره راوړه!
طبیعي ده چې پوښتنه کوئ.
ـ څه شی په کار دي؟
ـ په مېلمنو کې یو ناروغه دی، د سا لنډۍ ستونزه لري، ډاکټر ورته ویلي، چې د چرګ ښوروا ښه ده! چرګ په کور کې ګرځي، له اخیستلو یې خلاص یو، خو ترکاري نشته!
خبره روښانه شوه، نه د قصابۍ دوکان ته ځئ او نه هم په وریجو پسې ګرځئ، هدف ترکاري ده.
که په کیسه کې هدف و لرو، موضوع هرې خواته نه رانه ځي او په طبیعي توګه غځېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف د دیوال د تهداب په څېر دی، که تهداب کوږ او خام وي، نو بد شکله او کمزوري پېښه به ووهو،
خو څنګه هدف؟
۱ـیوه ورځ مې په یوه مجله کې یوه کیسه ولوسته، د کیسې موضوع ډېره عمومي وه، لیکوال هڅه کړې وه چې په کیسه کې د قاتل عواقب انځور کړي. ده په دوو ـ دریو مخونو کې دومره خبرې را اخیستې وې چې یو ناول پرې لیکل کیدای شوی، هرې خواته تللی و،خو یوه خوا یې هم نه وه پوره کړې. زه ونه پوهیدم چې د دې کیسې له لیکلو څخه د لیکوال هدف څه و، لوستونکي ته یې څه لرل، هغه یې په کومه برخه پوهاوه؟
که واورو چې یو چا قتل کړیدی، په ذهن کې به مو په لسګونو پوښتني را پیدا شي؟
۱ـ ولي یې قتل وکړ؟
۲ـ تر قتل مخکې یې څه ډول احساسات درلودل؟
۳ـ د قتل د عملي کولو له پاره یې څه ډول پلان جوړ کړ؟
۴ـ مقتول یې څنګه پیدا کړ؟
۵ـ څنګه یې وواژه؟
ـ ګټه یې څه وه؟
۷ـ پولیسو څنګه ونیو؟
۸ـ د نیولو پر مهال یې څه ډول احساس درلود؟
۹ـ کله چې یې کورنۍ خبره شوه، څه یې وکړل؟
۱۰ـ قاتل چې کله په زندان کې د پنجرو تر شا په زړو او شلېدلو جامو کې خپله مېرمن او ماشومان ولیدل، له رواني پلوه یې څه حال درلود؟
۱۱ـ په زندان کې یې ژوند څنګه و؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ـ ډوډۍ یې ښه وه؟
۱۳ـ د ازادۍ په اړه یې څه فکر کاوه؟
او په لسګونو دا ډول نورې پوښتنې.

که ناول لیکو کیدای شي چې یاد شوي ټول اهداف پکې راوړو، ځکه په ناول کې مو لاس خلاص دی، هر لور ته یې غځولی شو، خو لنډه کیسه داسې نه ده، د لنډې کیسې له پاره به یو کوچینی هدف ټاکو، کله چې هدف کوچنی و، موضوع هم ښه فوکس پیدا کوي او هر لور ته نه رانه ځي.

غواړو چې په ونه کې د یوې مرغۍ عکس واخلو، هدف مو یوازې په هسکه څانګه کې ناسته مرغۍ ده، ځکه نو په کمره کې ګورو، د کمرې د زوم پر بټنه فشار راوړو، مرغۍ مو د سترګو مخې ته دریږي.

یو بل مثال:

په کوچینیتوب کې مې د عینکو یوه شیشه پیدا کړه، له لیرې مې کاغذ ته ونیوله، خو کاغذ ونه سوځېد، ځکه له شیشې څخه د لمر تېرېدونکې وړانګې د کاغذ په ټولو برخو مساوي لګېدې، خو وروسته مې چې شیشه کاغذ ته ور نږدې کړه، اول په کاغذ کې یو ټکی تور شو، بیا یې اور واخیست.

دلته د لمر وړانګې یوازې په یوه ټکي راټولې شوې. کیسه هم همداسې ده، وړو هدف ورته وټاکئ، ووړ هدف فوکس لري، کیسه رانه هرلورې ته نه خپرېږي.

د پورتني لست یاده شوې هره موضوع یوه کامیابه کیسه ورکوي، مثلا لسمه موضوع را اخلو، د پاڼې په سر کې لیکو:

د کیسې نوم: د پنجرو تر شا

هدف: د دې کیسې له لیکلو څخه یوازې یو هدف لرم، غواړم لوستونکی په دې وپوهوم چې که یو څوک قتل وکړي، نو د زندان د پنجرو تر شا به د خپلې ښځې او ماشومانو په لیدو له رواني اړخه څومره ځورېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې هدف و ټاکل شو، که دا هدف په کاغذ کې لیکلی وي او د کیسې د لیکلو پر مهال لیکوال کله کله ورته وګوري، نو په لیکنه کې به هیڅکله بله موضوع ور ګډه نه کړي، په دې پسې به نه ګرځي چې د قتل تخشه څه وه؟ ولې یې قتل وکړ؟ پولسو څنګه ونیو؟..... او داسې نورې پوښتنې، ځکه دلته اصلي هدف لیکل شوی دی، هدف دا دی چې قتل مه کوه! که نه ستا به هم د خپلې کورنۍ لیدو ته سترګې وخیژي.

هره هغه خبره چې په هدف پورې اړه نه لري او بلې خواته ځي، بله کیسه پرې لیکلی شو، خو په دې کیسه کې ځای نه لري.

د کوچیني هدف ټاکل کیسه چاڼوي او اضافه خبرې ترې باسي، هڅه وکړئ چې وړه موضوع انتخاب کړئ، فکر ورته وکړئ، هدف ورته ولیکئ او کیسه د هدف له مخې وغځوئ.

۲ـ د هدف ټاکل د لیکوال فکر راټولوي، کله چې فکر راټول شو، ذهن مو یوا ځې د موضوع په هغه زاویه راګرځي چې کیسه پرې لیکو.

یو څوک شطرنج ته ناست دی، هدف یې د لوبې ګټل دي، دی د لوبې تر پایه د بل څه په اړه فکر نه کوي، یوا ځې د شطرنج تختې ته ګوري، فکر یې سره راټول دی، یو ساعت، دوه ساعته، درې ساعته، یوا ځې د لوبې د ګټلو په اړه فکر کوي.

کیسه هم همداسې ده، که هدف ورته ولرو، فکر به مو یوا ځې د هدف په لاسته راوړلو پسې ګرځي، ژور فکر به کوو، نتیجه به یې ښه وي.

۳ـ د هدف ټاکل د تصویر په جوړونه کې هم مهم رول لري، مخکې مو یادونه وکړه چې د کیسې له پاره باید کوچیني هدف ولرو، د هدف درلودل کیسه تصویرې کوي او نوي تصویرونه مو په ذهن کې راګرځي.

بېرته د شطرنج مثال ته را ګرځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کوټه کې هر څه دي، مېز، چوکۍ، غالۍ، پردې، پر دیوال را ځړېدلې تابلوګانې، د دیوالي ساعت ټکا....هر څه، خو د شطرنج لوبغاړی په دې یوه پسې هم نه ګرځي، هدف یې یواځې د شطرنج ګټل دي، شطرنج خپله تخته لري، دی یواځې همدې تختې ته ګوري، ټول پام یې سپینو او تورو خانو او د شطرنج دانو ته دی، کله کله د حریف لاس هم تختې ته ور اوږدېږي، دی یې یواځې ګوتو ته ګوري، خو له ګوتو سره یې کومه علاقه نه لري ، د هغه لستوڼې ته یې هم سترګې نه ور اوړي، په دې پسې یې نه ګرځي چې رنګ یې څه دی او په څه ډول تار ګنډل شوی، دی یواځې د حریف په ګوتو کې نیولې دانې ته ګوري چې چېرته یې ږدي او د ده راتلونکی حرکت به څه وي؟
لوبغاړی یواځې د شطرنج تختې ته دقیق دی، که یو مچ پر تخته کښیني شړي یې ، وروسته بیا په دې پسې نه ګرځي چې ده ته نږدې د چایو په پیاله کې ولوېد که په بله خوا لاړ، ان د دانو (پاچا ، وزیر، اس، پیاده) شکلونه یې هم په ذهن کې حک شویدي، که یې څوک د ظاهري جوړښت په اړه پوښتنه وکړي، ستونزه نه لري، ښه یې ورته تشریح کولای شي.
لوبغاړی د خپل هدف په لاسته راوړلو کې دومره ژور تللی چې د شطرنج د تختې پر سر د دوړو ذرې هم ویني.
څکه نو کیسې ته د کوچیني هدف ټاکل، هغه تصویرونه راباندې ویني چې تر اوسه د بل لیکوال پام نه وي ور اوښتی. که کیسه هدف ولري، عمومي، تکراري او اضافه تصویر به ور نه کړو، تصویرونه به دقیق وي، فکر به مو یواځې د شطرنج په څلور کونجه تخته کې راټول وي او له موضوع وتلې تصویرونه به نه را اخلو.
۴_ د هدف درلودل د اضافه خبرو مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فوټبال لوبه به مو ليدلې وي، لوبغاړي نوي دقيقې منډې وهي، هدف يې مالوم دی، ګول وهل او مقابلې ډلې ته ماته ورکول.

د لوبې پر مهال لوبغاړي څه وايي؟

د دوی ټولې خبرې يوازې د لوبې په اړه وي، نه تيره لوبه او نه هم راتلونکې، هماغه ساعت ، د هماغه لوبې له پاره چيغې وهي....

"پاس راکړه ! مخکې شه، حريف ونيسه، ګول..."

دوی په نوي دقيقو کې د بل څه په اړه فکرنه کوي، نه د سياست په اړه غږيږي، نه د خوراک غم ور سره وي او نه هم دا وايي چې پاچا دوې اوزې لري او که نه؟!

ټول فکر، هواس او خبرې يې يوازې د لوبې ګټلو ته ځانګړي کړي وي، د فوټبال په مستطيل شکله ميدان کې راګرځي، نه اضافه خبرې کوي او نه هم بله موضوع مينځته را اچوي.

لنډه کيسه هم همداسې ده، که هدف ولرو، همدا هدف مو په طبيعي توګه اضافه خبرو ته نه پريږدي، کرکټرونه به بيځايه نه غږوو، هره جمله به مفهوم او مانا لري او په هدف پورې به تړلې وي.

په عمومي توګه، هدف په کاغذ کې د ليکلي ادرس غوندې دی، که ادرس درسره وي، په ګڼ او نابلده ښار کې په اسانۍ سره هغه ځای مونده‌لی شئ چې هدف مو وي.

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې نوم

یو وخت مې د یوې مجلې پاڼې سره اړولې، یوه کیسه مې پیدا کړه، لیکلي و:
لنډه کیسه
ځوانیمرګ
که تاسو دا نوم واورئ ، په ذهن کې به مو څه در وګرځي؟
که نور نه وي نیمه کیسه خو درته روښانه شوه، په دې خو وپوهیدئ چې یو ځوک به وژل کیږي، یا به هم په خپله مري، هغه هم په ځوانۍ کې !
زموږ ډېر لیکوالان خپلو کیسو ته همدا ډول نومونه ټاکي.
" ارمان یې پوره شو ، شهید ، نیمه خوا مینه، دوې جنازې..او داسې نور. "
دا هغه نومونه دي، چې د کیسې تلوسه له مینځه وړي، لوستونکی مخکې له مخکې د کیسې په محتوا پوهیږي، د کیسې له ویلو خوند نه اخلي.
خو که چیرې کیسه د کیسې له نوم سره سمه پیل شي، دومره جدي ستونزه نه ده.
مثلاً: که د کیسې نوم (غلا) وي او په پیل کې کیسه په غلا شروع شي بیا پروا نه کوي.
غلا
احمد په بیړه د پولیسو ماموریت ته زنګ وواهه، په وارخطایي یې وویل:
_هلو ، هلو ! هیله کوم ! مرسته راسره وکړئ، زما کور ته غل راغلی، په هغه بله کوټه کې یې صندوقونه خلاص کړي. توپانچه هم ورسره ده.
په دې توګه کیسه نه واضح کیږي او تلوسه یې له مینځه نه ځي. په دې اړه به د کیسې د تلوسې په برخه کې په تفصیل سره خبرې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې نوم ډېر ضروري دی، ډېر وخت یوا ځې نوم د دې لامل کیږي چې پر یو چا کیسه ولولو.
تاسو به په تلویزیونونو کې تجارتي اعلانونه لیدلي وي، سوداګر د دې لپاره اعلان کوي چې خپلو تجارتي اجناسو ته خریدار پیدا کړي، دوی د اعلانونو د جوړولو او خپرولو لپاره لګښت په غاړه اخلي، له اعلان جوړوونکو غواړي داسې اعلان ورته جوړ کړي چې د لیدونکو پام ور واړوي ، په بله مانا سوداګر د اجناسو د پلورلو له پاره تبلیغ کوي، د کیسې نوم هم همدا سې دی، که یې مانا او تلوسه درلوده، کیسې ته تبلیغ دی، په ډېرو یې لوستی شی.
ځوک نه شي کولای چې ستاسو کیسې ته نوم وټاکي، ځکه کیسه تاسو لیکلې او تر هرچا پخپله ښه نوم ورته ټاکلی شئ، خو په څو ټکو کې لنډه مشوره درکولای شي:
۱_هیڅوخت کیسې ته داسې نوم مه ټاکئ چې نوم د کیسې محتوا روښانه کړي.
۲_په نوم کې خپل شخصي قضاوت مه ور ګډوئ،مثلا: ښه سړی، بد هلک ، هوښیار، ساده، ښکلی، بدرنګه، مظلوم، ظالم... او داسې نور.
۳_کیسې ته هوایي نوم مه ټاکی، نوم باید د کیسې له محتوا سره تړاو ولري، خو نه دا چې کیسه روښانه کړي.
۴_ اول ماشوم پیدا کیږي، بیا نوم ورباندي ږدي، نو لومړی کیسه ولیکئ، بیا نوم ورته وټاکئ، د دې کار ګټه دا ده چې لیکلې کیسه مو په ذهن کې ناسته ده، یو عمومي تصویر تري لرئ، هره خوا یې سنجولی شئ ، کیدای شي په زړه پورې نوم ورته پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پیل او تلوسه

د کیسې د جوړښت په اړه یوه اروپایي لیکوال (نوم یې رانه هیر دی) پخه خبره کړېده:
" کیسه د مار غوندي ده، سر، مینځ او لکۍ لري، پښې او لاسونه نه شو ورکولای. "
لومړی به د کیسې د پیل او تلوسې په اړه خبرې وکړو.
څه موده مخکې مې یو انګریزي فلم وکوت، لومړنۍ یوې دقیقې یې اړ ایستم چې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کېنېنم.
ولې؟ما څه ولیدل؟
یو ځنګلو، ګڼ ځنګل، هسکې ونې یې درلودې، په چوپه چوپتیا کې یو څوک پر وچو پاڼو وخوت، یو تور مار تر یوې وچې څانګې را تاو شو، کمره د یوه بنیادم پښو ته سیخه شوه، سرې مندې وهلې... ما یې د ساه ایستلو غږ اوریده...کمره د سرې مخ ته برابره شوه، دی ځوانو، له خولې یې وینې بهېدلې، ګرېن یې په ختو لړلی ښکارېده.
سړی څو ځایه ولوېد، بېرته پورته شو، ناځاپه ودرېد، په وارخطایۍ یې پورته وکتل، یو لوی سیوری ورباندې راغی، پرې ور ټیټ شو. ځوان خپلو سترګو ته لاس ونیو، یوه تیره او وحشتناکه کوکه یې له خولې را ووته. یوه رڼا او د یوې دقیقې ختم.
دوهمه صحنه له عادي ژونده پیل شوه، ښارو، دیوې کورنۍ پنځو غړو(مور، پلار او د دوی دریو اولادونو میلې ته د تګ تیاری نیوه. دا چې د فلم پاتې

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخې ښنګه وي او څه پېښ شول، په دې اړه به د کیسې د مینځ او تلوسې په برخه کې خبرې وکړو.
خو زما په ذهن کې د فلم لومړنۍ یوې د قیقې پرله پسې پوښتنې را ولاړې کړې:
دا سړی څوک و؟ په ځنګله کې یې څه کول؟ ولې یې منډې وهلې؟ له څه شي وېرېدلی و؟ له لاړو سره یې وینه ولې راتله؟ چا لاس ور اچولی و؟ ځناورو برید پرې کړی و؟ څه خبره وه؟ هغه سیوری د څه و؟ سړي ولې چیغه کړه؟ ایا مړ شو، ایا ایا ایا....په لسګونو نورې پوښتنې، .داسې پوښتنې چې ما یې ځواب غوښت ، بلهلاره نه وه، د فلم د پیل یوې دقیقې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کینولم.
له تخیل ځخه به رښتیني ژوند ته راشو.
که په کور،کلي کې یو څوک د یوې پیښې کیسه را ته کوي، نو اصله خبره په پیل کې یادوي:
ـ خبر شوې؟
دلته اوریدونکی په طبیعي توګه له موضوع سره دلچسپي ښیي.
ـنه ! څه خبره ده؟
ـفلانی مړ شو.
اوریدونکی ټکان خوري ، یودم یې په ذهن کې پوښتنې را ولاړیږي:
ـ ولې؟ هغه خو روغ .جوړ و؟ تېره ورځ مې ولید ، غنمو ته یې اوبه ور خوشې کړې وې، څه ټکه پرې پریوته؟ چا وواژه، که له بامه را ولوید؟....
اوریدونکی غواړي چې د خپلو پوښتنو د ځواب له پاره په کیسه خبر شي، دی تلوسه لري، نا ارامه دی، خو لومړی تن شاید په عادي توګه کیسه داسې پسې وغځوي:
ـسهار له کوره ووت، ویل یې چې سودا راوړم، خپل زوړ بایسکل یې تر ښکرو ونیو ، خو کله چې پاخه سړک ته وخوت، موټر وواهه !

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا شاید د کیسي بیان تر دې هم سوړ وي، خو د اورېدونکي تلوسه لا نه ده سړه شوې، دی لا د خپلو پاتې پوښتنو ځواب ته ماتله دی، که څه هم وروسته د هغه یوه یوه پوښتنه په خپل وار سره ځواب شوه، خو دی یې اړ کړ چې کیسه تر پایه واوري.

یا یوه بله خبره. احمد راځي، ناڅاپه محمود ته وایي چې (علي) کور واخیست. محمود ته پوښتنې پیدا کیږي:

ـ ده خو د بیګاه نه لرل، دومره پیسې یې له کومه کړې؟ غلا به یې کړې وي، نه والله، حتما یې د پیسو لپاره څوک وژلی دی، . نور نور نور....

دلته محمود ته تلوسه پیدا شوه او غواړي چې پوښتنې یې حل او په کیسه پوه شي.

په دغو مثالونو کې قوي خبره او داسې څه چې وروسته تشریح ته اړتیا لري او اوریدونکی تر پایه ورسره ساتي، په پیل کې وشوه.

هر هغه پیل چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي، دا زور لري چې کیسه تر پایه پرې ولولو.

خو قوي پیل قوي فکر غواړي، داسې یو فکر چې لوستونکی د کتاب اېښودلو ته پرېنږدي.

موږ دوه ډوله ادبیات لرو: کلاسیک او معاصر. په کلاسیکو ادبیاتو کې فولکلوریکې کیسې هم راځي. ډېری دا ډول کیسې له ((و نه وو)) شروع شوېدې، یوه بیلګه:

" وو نه وو د خدای کړه وو، د بنده ورته کاته وو، په پخوا زمانو کې یو پاچا و، ده زوی نه درلود، په زیارتونو وګرځېد، تاویزونه یې په غاړه کړل، د طبیبانو دواوې یې وخوړې، خو پلار نه شو. یو سهار یې یو ملنګ دروازې ته ودرید، پاچا ته یې یوه منه ورکړه، نیمه ده وخوړه او نیمه یې هم میرمنې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه مياشتې ، نه ورځې ، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای ګلالی زوی ورکړ. پاچا خوشاله و ، ټول خلک يې راوبلل، جشن يې ونيو ، ا ووه شواروزه يې دوام وکړ.
وخت تېرېده، ماشوم په ناز او نعمت کې را لوی شو، د ځوانۍ مرحلې ته ورسېد، يوه ورځ يې له يوې بوډۍ څخه ديوې ښاپيرۍ د ښايست خبرې واورېدې، ده هوډ وکړ چې ښاپيرۍ به خپلوي، خو هغې ته رسېدل اسانه خبره نه وه، شرطونه يې لرل. شهزاده بايد اوسپنيز بوټونه په پښو کړي وای، تر اوو غرونو اوښتی وای، زمری يې وژلای وای ،له ديوانو سره مخامخ شوی وای او په پای کې يې له يوه ښاماره د هغه اووه سرونه غوڅ کړي وای.... "
له "وو نه وو " تر اوسپنيزو بوټونو پورې اصلي کيسې درې مخه نيولې وو. دا پخواني نکلونه دي، په هغه وخت کې ښه و ، اوس هم په غوږو ښه لګيږي، خو نن بله دنيا ده، هر څه بدل شوي، وده يې کړې، نوښت پکې راغلی. ادبيات هم همداسې دي، اوسنۍ کيسې له پخوانيو سره توپير لري، که څوک غواړي چې اوس کيسه وليکې بايد له اوسپنيزو بو ټونو، د سفر پرېکړه او د شرطونو له يادولو څخه يې پيل کړي. دا هماغه خبرې دي چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړولی شي. که نه نو په لوستونکي يې څه چې پاچا زوی لري که نه، ډېر خلک بې اولاده دي، يو دې دی هم وي.
د اوسپنيزو بوټونو په پښو کول، لوستونکی د کيسې لوستلو ته هڅوي، په ذهن کې يې پوښتنې را ولاړېږي. ولې ؟ د څه له پاره؟ چيرته ځې؟ څنګه ځې؟ څه کوي؟...
په پيل کې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړه، وروسته بيا په ډېره ساده توګه کيسه له هماغه (وو نه وو) سره تړلی شې، خو شرط دا دی چې دا لينک او ارتباط بايد ماهرانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً:
شهزاده او سپنیز بوټونه په پښو کړل، توره یې راواخیسته، اس ته یې وکتل، د ځټ او رډه ویښتان یې باد رپول...
د اس پر تندي یې لاس تېر کړ، ورو یې وویل:
ـ اووه غرونه مې تر مخې دي، له زمریانو سره به څه کوم، دیو هم د تور غره په تورو ډبرو کې راته پټ دی، خدای خبر! زه به خپله مینه تر لاسه کړم؟!
شهزاده پر یوه هواره تیږه کیناست، سر یې وځړېد، د لاس اوږدې ګوتې یې په خپلو تورو ویښتو کې تېرې کړې، د خپل پلار خبره یې سترګو ته ودرېده، پلار یې په ژړا کې چیغې وهلې!
ـد ښاپیریانو له وطنه لیرې ګرځه! خطر لري، ما یوا ځې مه پرېږده!
پاچا همدا یو زوی درلود، شل کاله مخکې یې اولاد نه کېده، دی په زیارتونو وګرځېد، تاویزونه یې په غاړه کړل، د طبیبانو دواوې یې وخوړې، خو پلار نه شو، یو سهار یې یو ملنګ دروازې ته ودرید، پاچا ته یې یوه منه ورکړه، نیمه ده وخوړه او نیمه یې هم میرمنې، نه میاشتې، نه ورځې، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای یو ګلالی زوی ورکړ او ....
په دې توګه کیسه تر او سپنیزو بوټونو را ورسوه او وروسته د کیسې قهرمان د شرطونو له پوره کولو سره مخامخ کړه.
دا ډول پیل د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را پیدا کوي، تلوسه ډېروي، دومره زور لري چې کیسه پرې ولولو.
دلته لیکوال یوه بله ګټه هم کولای شي، لوستونکی له شهزاده سره، چې د کیسې اصلي کرکټر دی، ځان خواخوږی ښیي، د هغه په قالب کې ننوځي، پوهیږي چې سختې ته یې ملا تړلې ده، دی د پلار یو زوی دی، پلار یې هیلې او ارمانونه لري، نو دی به د دغو شرطونو په پوره کولو کې بریالی شي؟ زمریانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته به څنګه ماته ورکوي، له دیو نه به په څه ډول خلاصیږي.. او داسې نورې پوښتنې او اندیښنې چې د شهزاده په اړه له لوستونکي سره پیدا کیږي. لوستونکی ځان د کیسې قهرمان ته تر ټولو نږدې ګڼي او له هغه سره پل په پل ګام ږدي.

زموږ ډېرې کیسې له ماضي څخه شروع او حال ته راځي ، دا هم کله کله خوند لري، خو موږ باید د کیسو له نورو جوړښتونو څخه هم ګټه واخلو. کله یې په حال پیل کړو، ماضي ته لاړ شو او کله له حاله د یو چا تېر ژوند ته ور وګرځو، بېرته خپل ځای ته راشو او راتلونکی یې پسې و څېړو، او کله یې هم د راتلونکي پلان په اړه خبرې وکړو، بېرته حال یا ماضي ته لاړ شو. په دې توګه به مو کیسې، ناولونه او هره بله لیکنه له یو رنګه والي څخه ساتلي وي.

مخکې تر دې چې کیسه ولیکئ، اول د کیسې عمومي چوکاټ په ذهن کې جوړ کړئ، یا یې هم د کاغذ پر مخ راوړئ، هر هغه څه چې په کیسه کې ډېر کشش ولري، د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې راولاړې کړي او یا هم قوي غوټه پکې نغښتې وي، هغه په پیل کې راولئ، د پیل دوې ـ درې جملې کولای شي چې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړي، وروسته بیا یوه یوه پوښتنه ځواب کړئ او لوستونکی تر پایه درسره وساتئ.

زموږ ډېر لیکوالان کیسې له هماغه (وو نه وو د خدای کړه وو) څخه پیلوي، خو د کیسې د پیل او نوښت له پاره ډېرې لارې لرو چې یو څو نمونو ته په لنډه توګه اشاره کولای شو:

۱ـ موږ کولای شو چې کیسه وار له واره په لنډو ډیالوګونو پیل کړو:

ـ ته د باز ګل قاتل یې !

ـ نه ! باور وکړه ! زه هغه نه پېژنم !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ دا چاړه مې ستا په موټر کې پیدا کړه، عدلي طب وایي چې د چاړې پر لاستي ستا د ګوتو نښې دي.
د ځوان سر وځړید، سلګۍ یې شوې، یوه شیبه غلی و، وروسته یې په بیړه پورته وکتل، د څارنوال غتې سترګې له سرو زګونو ډکې وې.
ځوان د مېز پر سر ایښې چاړې ته سترګې ور واړولې، تر لاستي پر وینو سره وه، یودم یې وویل:
ـخو دا چاړه زما نه ده، قسم خورم!
څارنوال د ځوان ګرېن ته لاس ور واچاوه، جټکه یې ورکړه، د مېز پر سر ایښې تلیفون وشرنګید، د ځوان ګرېن یې پرېښود، ګوشۍ یې ور پورته کړه، په سترې غږ یې وویل:
ـ هلو؟
یوه شیبه غلی و، وروسته یې یودم چیغه کړه:
خو زه ثبوت لرم!
دا وخت د کوټې دروازه وټکېده....

۲ـ کیسه له تصویر نه هم پیلولای شو:

ـ نجلۍ منډې وهلې، ټکرې پسې ښخېده، لوڅې پښې وه، ناڅاپه کېناسته، له ښۍ پښې څخه یې ازغی ویست، بېرته یې منډه کړه، شیبه وروسته د رود غاړې ته ورسېده، اوبو ته یې وکتل، سره اوښتې، پر سر یې سپین ځګونه روان ول، د ټوپک ډز شو، مرمۍ یې پښو ته نږدې په یوه پلنه ډبره ولګېده، شنهارې یې پورته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نجلۍ شا ته وکتل، د غونډۍ په پیڅکه کې دوه تنه ښکارېدل، د دې خواته یې منډې ور وهلې، یو ودرېد، د ټوپک نلۍ یې ور واړوله، نجلۍ ټوپ کړل، په سپینو ځګونو کې ورکه شوه...

۳_ په پیل کې د یوې پوښتنې پرېښودل:

خداینور سره ساه واخیسته، کولبه یې د پټي په مینځ کې ودروله، روان شو، د لښتي په غاړه د توت د ونې سیوري ته کېناست، پټي ته یې وکتل، د کولبې غوایانو د شدیارې په وچو لوټو بوی کېښ.
خداینور یو سوړ اسویلی ویست، تندي یې ګونځې پیدا کړې، له ځان سره یې وویل:
_نه کیږي ! دا پردۍ دهقاني به تر کومه کوم؟ زه پیسو ته ضرورت لرم، ډېرو پیسو ته، ولور مې په مخکې دی.
یوه شېبه فکر یووړ، وروسته یې یو دم وویل:
_اته لکه ! ډېرې پیسې دي، خو څنګه؟ !
ولاړ شو، ګړندي ګامونه یې واخیستل، د کلي خواته یې مخه کړه...د ملک غوایان په شدیاره کې ولاړ ول....

۴_ د کیسې په پیل کې د دوو متضادو نظرونو راوړل:
ګلدین د پړې په یوه سر کې له اوسپنې جوړ لوی چنګک وتاړه، پورته یې وکتل، د سپوږمۍ په رڼا کې د کلا هسک دېوال ویروونکی ورته وایسېد، دېوال تر سره هوار و، یواځې ځای ځای د راوتلیو لوټو سیوري ښکارېدل، تر څنګ ولاړ په عمر پاخه سړي ته یې وکتل، ورو یې وویل:

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ له وسه مې تېره ده !

سړی په خبره کې ورولوېد:

ـ مه کوه ! ته ځوان يې، بايد تر دېواله واوړې، اوس يې وخت دی ! د پلار غچ دې واخله !

ځوان يو دم شاته شو ، په تېټ و برېدلي غږ يې وويل:

ـ ما خو سهار هم درياده کړه ! زه څوک نه شم وژلای !

سړي د واسکټ جېب ته لاس کړ، توپانچه يې راوايسته، د ځوان په لاسو کې يې کېښنوده....

دا يواځې يو څو نمونې وې، موږ کولای شو چې د کيسې لپاره تر دې ښه پيل انتخاب کړو ، په پيل کې پوښتنې راولاړې کړئ، له نوښت څخه کار واخلئ او هره کيسه له يوې نوې زاويې پيل کړئ !

نوښت د کيسې مالکه ده.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې منځ او تلوسه

زموږ ډېر لیکوالان د کیسې تلوسه ترپایه نه شي ساتلی، غو ته ډېر ژر ترې پرانیستل کیږي او لوستونکی مخکې له مخکې په دې پوهیږي چې خبره څه ده؟

د کیسې په مینځ کې باید کوم ټکي په پام کې ونیسو؟ څرنګه کولای شو، چې تلوسه ترپایه وساتو؟

ېبرته به د فلم پاتې برخې ته راوګرځو.

موږ فلم له کیسې څخه نه شو بېلولی، هر فلم ته لومړی کیسه لیکل کیږي، وروسته په سناریو اوړي او د سینما پر پرده راځي، زه نه غواړم چې ټول فلم درباندې وګورم او هره برخه یې له کیسې سره پرتله کړم، یواځې دومره وایم، چې زما له خپل دیده د کیسې پیل باید څنګه وي او په پاتې برخه کې یې په څه ترتیب تلوسه ساتلی شو.

د فلم په دوهمه صحنه کې یوې کورنۍ مېلمې ته د تګ تیاری نیوه، ډېر وخت یې واخیست، خو زه یې ستړی نه کړم، ځکه زما پوښتنې لا نه وې ځواب شوې، مایې ځواب غوښت.

دریېمه صحنه په ښکلې منظره پیل شوه. یو کوچنی موټر د یوه شنه ځنګله په مینځ کې پر پوخ سړک روان و، په موټر کې ناست کسان خوشاله ښکاریدل ، خندل یې، په خپل منځ کې یې ټوکې سره کولې. ناڅاپه یې د سړک پر غاړه یو بل موټر ولید ، چې پر یوه خوا کوږ و. دوی ودریدل، د ولاړ موټر ښیښې ماتې وې خو د ټکر کومه علامه یې نه درلوده. په موټر کې د ښکار اسباب او یو کوټ ښکاریده. پلار د کوټ جیب ته لاس کړ، له څو نوټونو سره یې یو د هویت کارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

را ویست، په کارت کې د هغه چا عکس و چې ما د فلم په لومړۍ یوه دقیقه کې لیدلی و.
زما یوه پوښتنه ځواب شوه، هغه سړی ځنګله ته د ښکار په نیت راغلی و. خو لا مې نورې پوښتنې په ذهن کې ولاړې وې.
په بله صحنه کې د کورنۍ غړي د خیمې د درولو لپاره د مناسب ځای په لټه کې ول، دوی د ګڼو ونو په مینځ کې یو هوار وړوکی چمن وموند، د ا وخت دیوه هلک تر مخ یوه تېزه رڼا تېره شوه، دی وارخطا شو، مور ته یې وویل، خو هغې وخندل، خیال او وهم یې وباله، خپل زوی ته یې ډاډ ورکړ چې هیڅ خبره نشته.
دلته زما یوه بله پوښتنه هم ځواب شوه. هر څه چې وي ، خو د پیل په یوه دقیقه کې چې ما کوم سړی ولید ، له انسانه او یا هم له کوم ځناوره نه وو وېرېدلی، دا بل څه و.
د سپوږمۍ په رڼا کې یوه خړه خېمه ولاړه وه، چارچاپېره یې هسکې ونې ښکارېدلې، ناڅاپه د خېمې پر تاټ یو څه ولګېدل، وړې نجلۍ چیغه کړه، په خیمه کې څراغ بل شو ، ټول د باندې راووتل ، مور د خپلې ماشومې لور مخې ته ودرېده، د خیمې پر تاټ وینې روانې وې، لاندې پر شنه چمن د بنیادم لاس پروت و.
ما د لستوني د ټوټې له رنګه و پېژاند چې لاس د هغه سړي دی چې د فلم په لومړۍ یوه دقیقه کې مې لیدلی و. بله پوښتنه مې هم ځواب شوه، سړی مړ و.
فلم تر پایه له تلوسې څخه ډک و، مور او پلار په مرموزه توګه وژل کیږي، اولادونه ستونزې وینې ، هره نوې صحنه نوې پوښتنې پیدا کوي او تر پا یه مې له ذهن څخه په نوبت یوه یوه پوښتنه وځي.
د فلم وروستۍ صحنه روښانوي چې دا قتلونه د څه لپاره وو او چا تر سره کول.
د ځنګله اروا چې د یوې لویې ونې په اره شوې مونډه کې اوسېده، وخت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت د باندي راوته او له هغو انسانانو څخه یې غچ اخیست چې په بېرحمۍ سره یې د ځنګله ونې و هلې او حیوانات یې ښکار کول.
زما ټولې پوښتنې حل شوې او د فلم د مینځ پېښو او تلوسې هم تر پایه تلویزیون ته کینولم.
په لنډه کیسه کې هم تلوسه همداسې ساتلی شو. غوټه باید ورو ورو وسپړو، یوه یوه پوښتنه ځواب کړو او لوستونکی د کیسې لوستلو ته تر پایه اړ باسو.
یو بل مثال:
یو سړی له کاروانه پاتې شوی و، دښته وه، ګرمي وه، تږی و چې له تندې مړ شي، پر آس سپور یو بل تن پرې ورپېښ شو، د آس پر زین پورې د اوبو یوه پتک ټال خوړ، مړژواندي سړي د اوبو خواست وکړ، خو سپور ورته وویل چې دی په خپله اوږد منزل په مخکې لري، اوبه نه شي ور کولای.
تږي سړي یو پتک اوبه د سروزرو د زرو سیکو په بدل کې ورنه وغوښت، ویې ویل چې د ه ته به هغه ورانه ور وښیي چې هلته زر سیکې ښخې دي، سړي ور سره ومنله، خو پتک یې یو دم ور نه کړ، په لاره کې به یې تږي ته یو یو غوړپ او به ور کولې څو ژوندی پاتې شي او کله چې ټاکلې ځای ته ورسېدل، تږي له اوبو ډک پتک تر لاسه کړ او سپور هم له زرو سکو ډکه کڅوړه په زین پورې وتړله.
که پر آس سپور سړي په پیل کې تږي ته سلامت پتک ور کړی وای، نو د تږي تنده ماتېدله، شاید له خپلې خبرې اوښتی وای او د سیکو تر ځایه نه وای ور سره تللی، خو د سپور کمال دا و چې تږی یې تر پایه هماغسې تږی وساته، ده ته یې د ژوندي پاتې کېدو لپاره یو یو غوړپ اوبه ورکولې او کله چې یې وخت را ورسېدا او خپل هدف یې تر لاسه کړ، بیا یې ټول پتک ور وسپاره او د تږي تنده ماته شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوال هم باید لوستونکي ته یو یو غوړپ اوبه ورکړي او تر پایه یې تږی وساتي. دی باید یو رهبري کوونکی مهارت ولري، داسي چې د اصلي غوټې تر سپړلو پورې په لاره کې ځیني نورې موانع هم پیدا کړي او لوستونکی اړباسي چې تر دغو خنډونو تېر شي.

که اصلي غوټه د کیسې په مینځ او یا هم تر پای مخکې وسپړل شي، نو بیا د لوستونکي تنده ماته شوه، وروسته له هغه که هر څه لیکو، په حقیقت کې به اضافه خبرې وې.

یوه کیسه هغه وخت ختمه ده ، چې اصلي غوټه وسپړل شي. په بله مانا د اصلي غوټې سپړل یا د راز څرګندول د کیسې پای دی. نو ځکه د کیسې په منځ کې تلوسه، په وار سره یوه یوه پوښتنه ځوابول او تر پایه د اصلي غوټې ساتل ضروري دي.

خو مهمه دا ده چې ا صلي غوټه باید په منطقي توګه وساتو، لوستونکی باید فکر و نه کړي، چې لیکوال په لوی لاس یو څه رانه پټوي. که لیکوال د کیسې له کرکټرونو سره ځنګ په ځنګ لاړ شي،له پېښو او زمان سره یو ځای حرکت وکړي او تر کرکټرونو مخکې ګام وا نه خلي، نو بیا لوستونکي ته هم د یو څه د پټولو فکر نه پیدا کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای او تلوسه

فکر وکړئ، ایا تر اوسه مو داسې لنډې کیسې لوستې چې په پای یې نه یاست پوهیدلي؟

د ځینو کیسو پای ګنګ وي، لوستونکی نه پوهیږي چې د لیکوال هدف څه و، اصلي کرکتر څه وکړل؟ غوټه څنګه وسپړل شوه؟

ما ډېرې داسې لنډې کیسې لوستې، چې په پیل کې یې خوند راکړی، وروسته یې هم د بل مضمون لوستلو ته نه یم پرېښی، خو په ورستیو کرښو یې نه یم پوهیدلی.

که کیسه هر څومره خوږه لیکل شوې وي، خو پای یې ناڅرګند وي، لوستونکي به خوند ترې وانه خلي.

خو د کیسې په پای کې هم باید دومره زور وي چې لوستونکی د کیسې له لوستلو وروسته فکر کولو ته وهڅوي، او کیسه یې په ذهن کې پاتې شي.

بله دا چې د کیسې اصلي غوټه باید تر پایه وساتل شي او د کیسې په وروستی برخه کې وسپړل شي، ځکه کیسه هغه وخت ختمه ده، چې اصلي غوټه وسپړل شي، وروسته چې هر څه لیکو، اضافه خبرې دي، نه لوستونکی خوند ترې اخیستی شي او نه هم د ښې کیسې په چوکاټ کې ځای ورکولای شو.

ښه پای هغه دی چې د لوستونکي د وړاندوینې خلاف وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرکټرونه

هره کیسه کرکټرونه لري، خو په دوی کې یو او یا هم کله کله دوه مرکزي کرکټرونه وي.
کیسو ته هر ډول کرکټر ټاکلی شو، انسان، حیوان او یا هم غیر ژوندي موجودات.
د کرکټرونو ټاکل د کیسې په موضوع پورې تړلي دي، خو مخکې تر دې چې کیسې ته کرکټرونه ټاکو، لومړی یې باید پدې اړه فکر وکړو:
۱_زموږ مرکزي کرکټر څوک دی؟
۲_څه ډول څېره لري؟
۲_څه یې خوښیږي او له څه نه یې بد راځي؟
۴_شخصیت یې څه ډول دی؟
کله چې مو مرکزي کرکټر له هر اړخه په ذهن کې جوړ او قانع شوئ، قلم او کاغذ را واخلئ او د هغه د نوم تر څنګ، د هغه ځینې مهمې ځانګړنې هم ولیکئ.
د دې کار ګټې څه دي؟
تېر کال مې یو ناول لوست، څو پاڼې لا پاتې وې چې یودم په کیسه کې داسې یو نوی نوم راګډ شو، چې نه مخکې زمینه سازي ورته شوې وه او نه یې هم په کیسې پورې اړه درلوده، یو ناڅاپه له اسمانه راولوېد او په کیسه کې یې د مرکزي کرکټر ځای ونیو، دوه_دریو پاڼو ستړی کړم، خو وروسته مالومه شوه چې دا هماغه د کیسې مرکزي کرکټر دی، یوازې نوم یې بدل شوی و.
که د ناول لیکوال د کرکټرونو د خصوصیاتو لیست لرلی، فکر نه کوم چې دومره لویه تېروتنه به ترې شوې وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ليکلې بڼه د کرکټرونو د خصوصياتو درلودل، په منطقي توګه د کيسې په ليکلوکې مرسته راسره کوي، د مثال په توګه:
موضوع مو وټاکله، غواړو چې کيسه پرې وليکو ، مرکزي کرکټر يې هم احمد نوميږي. ليکو !

نوم	:	احمد
سن	:	پنځوس کلن
مدني حالت	:	متاهل
زده کړه	:	نالوستی
اولادونه	:	پنځه (درې لونې، دوه زامن)
کسب	:	بزګر
د اوسېدو ځای	:	کلی
ظاهري بڼه	:	ډنګر، له ونې ټيټ، اوږده ږيره، پکه ککرۍ،

لمر سوځولی مخ، ځړېدلې سترګې، پر تندي د کالداني ننبه، له سپږمو راوتلې اوږده ويښتان، زيږه لاسونه....
رواني خصوصيات: عاجز، بې زړه، د حوصلې خاوند ، له بدو ليري، ديندار، د سختيو په وړاندې زغم لرونکی، په هره خبره کې د (خوار مه شي) تکيه کلام ....
او ځينې نور ټکي...
که دا ليست راسره وي، نو هيڅکله به د احمد نوم راڅخه بدل نه شي. احمد به په طبيعي توګه د کيسې تر پايه د يوه پنځوس کلن سړي په قالب کې اچوو (خوبونه، عادتونه به يې همدې عمر ته مناسب وي). دی به کله هم په دې پسې ونه ګرځي چې د اولادونو د نه درلودلو په پلمه دوهم واده ته زړه ښه کړي، احمد يو نالوستی بزګر دی، د کرکيلې په کارونو ښه پوهيږي، د کيسې تر پايه به نه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلم) شي او نه هم(ډاکټر). ژبه به يې هم د يوه کليوال بزګر په څېر کليوالي وي، هيڅکله به (د کور ودان) پرځای (مننه) ونه وايي....

د احمد ککرۍ پکه ده، د کيسې تر پايه کاکل نه شي پرېښودلی، دی عاجز او ډارن دی، بد نه خوښوي، ځکه به تر خپله وسه د کلي له ملک سره بدۍ ته زړه ښه نه کړي.

احمد پنځه وخته په ملا پسې درېږي، دا منطقي نه ده چې له کوم قانع کوونکي دليله پرته، د سهار په اته بجې له خوبه راپورته شي.

او داسې نور...

که موږ د احمد په اړه مخکې له مخکې مالومات ولرو او مهم خصوصيات يې را مالوم وي، احمد به په کيسه کې يو اځې په هماغه مخکې ترمخکې ټاکل شوي قالب کې راګرځي، په دې توګه به د احمد کړه وړه او نورې ځانګړنې منطقي او د ليکوال په واک کې وي، لوستونکی به دا نه وايي چې نه، احمد د دې کار وړ نه دی او يا هم دا کار نه شي کولای.

که د کرکټر خصوصيات ولرو، دا به راته روښانه وي چې ايا زموږ ټاکلی کرکټر د دې توان لري چې د کيسې هدف تر لاسه کړي؟ ايا په منطقي لارو خپل هدف ته رسيدی شي؟ ايا د کيسې د هدف د تر لاسه کولو لپاره مو وړ (مناسب) کرکټر غوره کړی او که نه؟

مخکې له مخکې ليکلي خصوصيات، دغو ټولو پوښتنو ته ځوابونه وايي، ليکوال نه پرېږدي چې وروسته له ستونزو سره مخ شي او يا هم کيسه له منطقي پلوه کمزورې کړي.

مخکې له مخکې د کرکټرونو خصوصيات ليکل د دې لامل کيږي، چې کرکټر د لوستونکو لپاره واقعي وبريښي، علت دا دی چې کرکټر په منطقي توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کیږي او لوستونکی د هغه په کړو وړو باور کوي او رېښتینی ورته ښکاري.
که وغواړو چې کرکټر لا ښه وپېژنو، د کرکټر له خصوصیاتو سره باید په یوه جمله کې د هغه هدف هم ولیکو:
د بېلګې په توګه:
احمد: احمد په کیسه کې د دې باعث ګرځي چې مینه او زغم په کرکه او بې حوصله توب بریالی کړي.
که د کرکټر له خصوصیاتو سره دا جمله لیکلې وي، احمد به د کیسې تر پایه زغم ولري، دی به په طبیعي توګه هرې ناخوالې ته په مینه ځواب وایي او د نورو کینې به په صبر او حوصله ځوابوي.
په دې توګه به په کرکټر کې ناڅاپي او غیر منطقي بدلون نه راځي، داسې به نه وي چې په پیل کې مینه ناک وي، خو څو پاڼې وروسته له دلیله پرته په ظالم او کینه ګر انسان بدل شي، دی به د لیکوال له غوښتنې سره سم په منطقي توګه خپل هدف ته ورسیږي او هیڅکله به داسې څه ونه کړي چې له مینې او حوصلې سره په ټکر کې وي.
له مرکزي کرکټر څخه پرته نورو کرکټرونو ته هم مخکې له مخکې د داډول خصوصیاتو ټاکل ښه دي، که لیکوال د کیسې د لیکلو پر مهال کله کله ورته وګوري، د کرکټرونو له خویونو، خواصو او ان خبرو سره عادت پیدا کوي، هر حرکت به یې د دوی په واک کې وي او په پای کې به خیالي کرکټر نه بلکې یو واقعي انسان ورته ښکاري، داسې احساس به کوي لکه په ریښتینې توګه چې له دغو کسانو سره مخامخ شوی وي، هغوی پېژني، خبرې یې ورسره کړې وي او ډېر رازونه یې ور مالوم وي، ځکه ځینې لنډې کیسې څو مخه لیکل کیږي او د کیسو تر پایه به د کرکټر ټول خصوصیات د لیکوال په ذهن کې ناست وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډې کیسې لپاره د کرکټرونو لنډ خصوصیات کافي دي، خو که ناول لیکو د هر کرکټر په اړه باید مخکې له مخکې ډېر څه ولیکل شي، ځینې لیکوالان د ناول لپاره د کرکټرونو ټول کردار، پېښې ، ستونزې...مخکې له مخکې لیکي او ځو مخه پرې ډکوي، که ساده ووایو ،مخکې له مخکې په لنډه توګه د کرکټر کیسه او په ناول کې رولونه، ناکامي او بریالتوب د کاغذ پر مخ راوړي چې دیته ستوري لاین وایي.

د کرکټر په اړه بله مهمه خبره دا ده چې لیکوال باید د کرکټرونو له روح او روان څخه خبر وي، د هغه خویونه ور مالوم وي او د دې په اړه مالومات ولري چې له څه سره مینه لري، څه وخت غوسه ورځي او په څه شي خوشاله کېږي.

بریالی لیکوال په کرکټر کښنه کې ډېر زیار باسي، دی کرکټر تر هغو په ذهن کې اړوي را اوړي چې له خیالي کرکټر څخه ژوندی موجود جوړ کړي، د هغه له ظاهري او باطني جوړښت سره اشنا شي او وروسته یې په داستان کې ولوبوي.

په بله مانا ، لومړی کرکټر ژوندی کړه، له هغه سره خبرې وکړه، په خوی او عادت یې پوه شه او وروسته که بیا په کیسه کې ستاسې له خوښې سره سم لوبیدای شوای او ټاکلي رول ته مناسب وي، ځای ورکړئ.

موږ باید هڅه وکړو چې کیسې ته د اړتیا پر بنسټ کرکټرونه وټاکو ، ځکه لنډه کیسه ډېرو کرکټرونو ته اړتیا نه لري، د اړتیا په اندازه د کرکټرونو ټاکل د دې لامل ګرځي چې کیسه په طبیعي توګه وغځېږي او له اضافه خبرو مخنیوی وشي.

موږ هره ورځ له ډېرو خلکو سره مخامخ کیږو ، خو دوه کسه کټ مټ په یوه خبره او یو رنګه خویونو نه شو موندلی ، په کرکټر جوړونه کې هم باید دې ټکي ته پام وکړو ، زموږ هر کرکټر باید له بل یوه څخه بېل وي، بېله خبره ولري او عادتونه یې سره نږدې نه وي. دا کار په طبیعي توګه د کرکټرونو په جوړونه کې نوښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولي او لوستونکی په خپل ذهن کې له مختلفو څېرو او خویونو سره مخامخ کیږي.
بله خبره دا چې د کرکټر لپاره هیڅوخت خیالي څېره او خیالي عادتونه مه ټاکئ، د بېلګې په توګه: د یوې کیسې کرکټر مو یو سوالګر دی، فکر وکړئ، تاسو به په ژوند کې ډېر سوالګر لیدلي وي، له ډېرو سره به مو تر خپله وسه مرسته کړې وي او د ځینو تر مخ به ښویه تېر شوي یاست، خو په دغو ټولو کې به داسې سوالګر هم و چې د پنځو افغانیو پر ځای مو د شلو او یا هم د پنځوسو نوټ ورته نیولی وي، ولې؟
یا به د هغه ظاهري خوارې څېرې او خیرن شلېدلي لباس دردولي یاست او یا به هم هماغه سوالګر د خواست په چل ښه پوهېده، په سوالګر کې به یو څه و چې ستا پام یې د ځان خواته وراړولی و، که نه نو یا به ښویه ترې تېر شوی وې او یا به دې هم جېبونه په ماتو روپو پسې لټول.
کیسې ته هم همدغه سوالګر وټاکئ، هماغه خویونه، عادتونه او خواره څېره ورکړئ چې تاسې په واقعي ژوند کې ورسره مخامخ شوی یئ، که دې لوڅې پښې لیدلې وي، چپلکې مه ور په پښو کوه، مچان مه ترې شړه او د هغه لوڅو اوږو ته واسکټ مه وراغونده. هماغسې کرکټر جوړ کړه لکه تا چې په واقعي ژوند کې لیدلی وي، ان که دې د خواست پر مهال د هغه ترحم پاروونکي کلمات په یاد وي، ستا کرکټر هم باید هماغه توري په خوله راوړي.
دا یوازې یو مثال و، کله چې موږ کرکټر جوړوو، جوړ شوی کرکټر باید د هغه چا په قالب کې واچوو، چې موږ په واقعي ژوند کې لیدلی وي، خبرې مو ورسره کړې وي، خوی، عادت او څېره یې را مالومه وي، که داسې وکړو نو موږ به په ریښتیني توګه د کرکټر روح ته ور ننوتي یو او یو کامیابه کرکټر به مو انځور کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه_ اته کاله مخکې مې د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو، (بینوایان) ناول ولوست، مرکزي کرکټر يې ژان والژان نومیده، ژان والژان په پیل کې غل او مجرم و، خو وروسته یوې قوي پیښې د ده ژوند وربدل کړ، دی په یوه مهربانه انسان بدل شو، تل به یې هڅه کوله چې نورو ته ګټه ورورسوي، خوبیا هم ټولنې په سپکه سترګه ورته کتل او د (ژاور) په نوم د پولیسو د یوه افسر تر تعقیب لاندې و....

په دې کتاب کې د داستان مرکزي کرکټر (ژان والژان) دومره ژوندی انځور شوی چې د ده سختیو ته مې څو ځله اوښکې تویې کړې ، فکر مې نه کاوه چې دا به یو خیالي کرکټر وي، د ده هرې بریا ته به خوشاله وم او په هره ناکامۍ يې ځوربدلم.

مثبت او منفي، دواړه کرکټرونه بايد دومره ژوندي وي چې د لوستونکي په زړه او دماغ کې ځای ونیسي، د مثبت کرکټر هره کامیابي باید د لوستونکي لپاره د هغه خپله کامیابي وي، د هغه په خوشالۍ خوشاله شي او د ستونزو پر مهال په زړه کې د حل لارې ورته ولټوي، خو د منفي کرکټر له جرم او جنایت څخه کرکه وکړي او د هغه ضد وي.

ما ډېرې داسې کیسې لوستې دي چې خان او ملک تر اندازې چاغ، خشن او بدشکله پکې معرفي شويدي، علت يې دا دی چې ځینې لیکوالان د کرکټرونو په جوړولو کې زحمت نه ګالي، د نورو کرکټرونه را اخلي او څه چې يې د بل په کیسه کې لوستي وي، دی هم خپل کرکټر ته هماغه څېره ورکوي، حال دا چې ډېر خانان او ملکان شته چې جذابه څېره لري، له زړونو هم نرم او مهربانه دي.

ځکه نو د کرکټرونو څېرې، خویونه او عادتونه باید تو پیر سره ولري، موږ باید په خپله کرکټر جوړ کړو، نه دا چې د نورو تیاره مړی راواخلو او داسې وښیو چې دا زموږ د خپل زحمت نتیجه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله مهمه موضوع د کرکټر بدلون دی، که غواړو چې یو کرکټر ته بدلون ورکړو ، دا بدلون باید منطقي وي، داسې نه چې د لسو تنو قاتل، ناڅاپه له قوي دلیله پرته توبه وباسي او په یوه مهربان انسان بدل شي.
کیسه له کرکټره پرته نه لیکل کیږي، ځکه نو باید د کرکټرونو په جوړولو کې بیړه ونه کړو، زیار وباسو او کله چې ژوندي شول، په حرکت راغلل،او زموږ په ذهن کې یې ځای ونیو، وروسته په کیسه کې ځای ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې ژبه

زما د لنډو کیسو لومړۍ ټولګه "سره سیلۍ" نومېږي. دا کتاب اوه_ اته کاله مخکې چاپ شو، ځینو کسانو ولوست، را یاده یې کړه چې کیسې یې بدې نه دي، هدف لري. تصویرونه هم په زړه پوري دي، خو په ځینو ټکو یې نه دي پوهېدلي.

هغه وخت مې دا خبره زړه ته نه لوېده، په ژبه کې مې کوم مشکل نه لید، هره کرښه او هره کلمه واضح راته ښکارېده، خو وروسته مې پام شو، چې دوی په حقه ول، ما په کیسو کې ځینې داسې کلمات را اخیستي وو چې یوازې زه او د غزني د قره باغ ځینې او سیدونکې پرې پوهېدل.

که موږ هر څومره زړه راکښونکې موضوع ولرو او د کیسی په ټولو اړخونو پوه یو، خو چې د ویلو چل یې نه وي را معلوم، نه به په خپله له کیسې څخه خوند واخلو او نه به هم لوستونکو ته په زړه پوري وي.

ځکه نو د کیسې ژبه ډېره مهمه ده.

١_د ژبې ساده والی:

یوه ملګرې مې د یوې کیسې موضوع پیدا کړې وه، مخکې تر لیکلو یې راته وویله، په ویلو کې یې خوند پروت و، خو کله چې مې په مجله کې د همدې کیسې لیکلې بڼه ولوستله، دومره پیچلې کلمات یې پکې را اخیستې ول چې لوستلو یې د زړه زور غوښت.

تلیفون مې ورته وکړ، دلیل یې دا و چې لیکل باید تر ویلو توپیر ولري.

ماته هغه د شپون صاحب خبره را په زړه شوه: " موږ نثر وایو، اورو یې، خو لیکلی یې نه شو. "

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې لیکوالان چې څه لیکي، د لیکلو لپاره په پېچلو کلماتو او اصطلاحاتو پسې ګرځي، کتابونه پسې ګوري او له نورو څخه پوښتنې کوي. دوی په دې فکر کې دي چې مغلق او پیچلي کلمات کیسه او یا هم کومه بله لیکنه پیاوړې کوي او په دې سره پخپله لیکوال پوه او د ډېرې مطالعې خاوند ښکاري، خو پوښتنه داده چې موږ د چا له پاره کیسه او یا هم کومه بله لیکنه لیکو؟ ایا هغوی په دا ډول پېچلو کلماتو پوهیږي؟ ایا د مغلقو تورو کارول هنر دی؟
زموږ په کلي کې یو سپین ږیری و، ده په ځوانۍ کې ماموریت درلود ، ان د زړښت تر مهاله یې په ژبه ډېر داسې کلمات راوړل چې نورو ته به د پوهاوي وړ نه ول، وروسته د " مامور لغت پران " په نوم مشهور شو، خو ده به ویل: " داخلک ملامت نه دي مکتب یې نه دی ویلی. "
که موږ د خلکو لپاره لیکل کوو، ژبه موهم باید د هغوی لپاره وي. هنر هم په ساده ژبه کې دی، اوسنی ادبیات ساده ژبه خوښوي، داسې ژبه چې له ساده والي سره سره د لیکوالۍ هنر هم پکې پروت وي، هنر په پېچلو لغاتو او اصطلاحاتو کې نه دی، هنر نور اړخونه لري چې ژبې ته خوند وربخښي او یو عمده لامل یې د ژبې ساده والی دی.
د ژبې ساده والی دا مانا نه لري چې څه وایو، هغه ټول باید د کاغذ پرمخ هم راوړو، بلکې هدف مو د جملو په بسته بندۍ او د لغاتو او اصطلاحاتو په کارولو کې دی.
شاید زما دا خبره د ځینو لوستونکو خوښه نه شي، خو ډېر پښتنانه د "ټولټاکنو " کلمه نه پیژني، دوی یې انتخابات بولي، د " ښوونځی " " ټولګی) " او " ښوونکی " له کلماتو سره هم نا اشنا دي، د " مکتب " " صنف " او " معلم " په نومونو یې یادوي. موږ باید په هغه ژبه کیسه و لیکو چې خلک خبرې پرې کوي، ورباندې پوهیږي او ورته روښانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲_په لنډو فاصلو کې د يورنګه تورو او فعلونو کارول:
تېر کال مې د يوه ليکوال پر يوه کيسه باندې نظر څرګند کړ، د نقد يوه برخه د تورو او کلماتو د کارولو په اړه وه، غواړم چې د موضوع د لا روښانتيا لپاره د هماغه کيسې ځينې برخې را واخلم.
په لومړيو دوو پاراګرافونو کې دوه ځايه ليکل شوي وو: " قلم يې راواخيست ، کاغذ يې راواخيست "
په دومره لنډه فاصله کې دوه ځايه د "راواخيست " کلمه ښه نه راځي، که يو ځل "راواخيست " ليکو، دوهم ځل بايد په يوه بل فعل پسې وګرځو، مثلا "کاغذ ته يې لاس کړ".
بل ځای داسې ليکل شوي دي " تر ليکلو کرښو لاندې يې هسې ګډې وډې کرښې و ايستلې، د کرښو تر څنګ يې يوه غټه سترګه انځور کړه... "
په لنډه فاصله کې درې ځايه د "کرښې " توری راغلی دی.
دلته که يو ځای کرښه ليکو، بل ځای ليکه ښه راځي، دريېم ځکې ته هيڅ اړتيانه پيدا کيږي.
" د کرښو تر څنګ يې يوه غټه سترګه انځور کړه " که داسې وليکو(ترڅنګ يې يوه غټه سترګه انځور کړه " هماغه مانا ورکوي. خپله د "څنګ " توری، هماغه د "کرښې "ترڅنګ راښيي.
بله جمله:
" کتابچه يې له نورو کتابونو سره په پلاستيکي پاکټ کې کېښوده او په هغه ځوکۍ کې يې کېښوده چې څو شيبې مخکې نصير ناست و... "

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د لومړي " په پاکټ کې کېښوده " پر ځای " په پاکټ کې واچوله " ښه راځي، په دې توګه به مو په لنډه فاصله کې دوه ځایه د "کېښوده" کلیمه نه وی کارولې.

بل ځای لیکل شوي دي " یو ځل بیا د نصیر سترګو ته ځیره شوه، دومره ورته ځیره شوه... "

دلته که لومړی "وکتل " راشي، له یورنګه والي څخه یې ژغوري.

بل ځای: "فریبا تر ښنو لاندې ځمکې ته کتل، تر ژبه لاندې یې وویل... "

دوه ځله د لاندې کلیمه راغلې، " فریبا تر ښنو لاندې ځمکې ته کتل "دلته د لاندې تکی اضافه دی،که ساده ولیکو "فریبا ځمکې ته کتل " هماغه مفهوم لري، که فریبا پر ځمکه پل ایښی وی، بیا څنګه تر ښنو لاندې ځمکې ته ګوري ! ! !

بله جمله: "ډېره ډېره مننه، د تابلو او کتابچې په خاطر ځانته مننه کوم. "

که یو ځای مننه لیکو، بل ځای د منني پر ځای کوم بل توری کارولی شو. "کور ودان ، ژوندی اوسې یا داسې نور ".

بل ځای " فریبا یې لاس په لاس کې ونیو " که ولیکو: " فریبا یې لاس ونیو " هماغه مانا او هماغه تصویر لري. ځکه نیول د لاس په واسطه تر سره کیږي.

بله جمله " د مریم ښکلیو سترګو ته یې وکتل، هغې هم ورته وکتل... "که ولیکو: " هغې هم سترګې ور واړولې "نو په لنډه فاصله کې به دوه ځایه د "وکتل " تکی نه وي راغلی.

بل ځای " نور هم انځور ته نږدې شو ، ښه ورته ځیر شو "

داسې لیکلی شو " نور هم انځور ته نږدې شو ، په ځیر یې ورته وکتل " په دې توګه یو ځای د "شو "تکی کمېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کيسه کې داسي ډېر يو رنګه توري وو چې په لنډو فاصلو کې سره راغلي دي، دا په مفهوم او مانا کې کوم بدلون نه راولي، ټولو ته د پوهاوي وړ دي او د عادي لوستونکو دومره پام هم نه وراوړي، خو توري او کلمات د ښبنتو په څېر دي، که په يوه دېوال کې يوه ښبنته راوتلي وي او يا هم په خپل مناسب ځای نه وي ايښودل شوي، ټول دېوال بد ښکاري،ځکه نو په هره ليکنه کې د تورو او کلماتو ټاکل او مناسب ځای ته دقت په کار دی.
پښتو يوه غني ژبه ده، يوه شي ته ډېر کلمات لرو، په مختلفو نومونو يې يادولی شو، دا نومونه دومره ګنګ هم نه دي، ټول پرې پوهېدای شي، نو ځکه جمله بندۍ او د کلماتو او فعلونو کارولو ته بايد پام وکړو.
که يو ځای ليکو "راته ويې کتل "بل ځای "سترګې يې راواړولې "ښه راځي، "مخ يې راواړاوه "هم همدا مانا ورکوي.
په يوه کيسه کې مې ولوستل: "انځرګل ځوان و، د پلار يو زوی و او له رنګه ښايسته و. "
درې ځايه په لنډه فاصله کې د " و " ټکی راغلی دی. کيدای شي داسي يې وليکو:
انځرګل ځوان و، پلار يې همدا يو زوی درلود، له رنګه ښايسته ښکارېده.
يا نورې جملې، خو شرط يې دا دی چې په لنډو فاصلو کې يورنګه توري او فعلونه را نه وړو،ځکه د ژبې خوند ته زيان رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیالوګ

ډیالوګ د کرکټرونو خبرو ته وایي، یا به له ځان سره غږیږي او یا هم له نورو سره. له ډیالوګونو پرته هم کیسه لیکل کیدای شي، خو د خوند له اړخه به کمزورې وي، ځکه ډیالوګ کیسه ژوندۍ کوي، په حرکت یې راولي او له یورنګه والي څخه یې ساتي.

د ډیالوګ لیکنې په برخه کې باید ځینې ټکي په پام کې ونیسو.

۱ـ جلات خان کلي ته راغی، تر غرمې یې ناروغان وکتل. ماسپښین له کوره ووت، په پټي کې یې دهقان ولید، ورغی، له سلام وروسته پر پوله ورته کېناست، دهقان ته یې وکتل، ځمکه یې اړوله، پر سپیره غاړه یې مړې خولې راماتې وې...

جلات خان وویل:

ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟

دهقان پر خپل تندي لستونی تېر کړ، په خندا یې وویل:

ـ ډاکټر صاحب! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.

دې ډیالوګونو مو په ذهن کې کومې پوښتنې را ولاړې کړې؟

بېرته به د ډاکټر خبرې ته راوګرځو:

ـ ولې له نوې زراعتي تکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟

جلات خان ډاکټر دی، په ښار کې یې پوهنتو ن ویلی او ډېر کم کلي ته راځي. د ده له خولې د ټکنالوژۍ ټکی بد نه ښکاري، له منطقي اړخه هم کومه ستونزه نه لري، ځکه دی لوستی دی او په داسې محیط کې یې زده کړه کړې چې هلته یې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ټکنالوژۍ) په خبر نور ډېر پیچلي کلمات او لغتونه اوریدلي او د ده په ذهن کې ناست دي.
اوس به د د هقان خبره راواخلو:
ـ ډاکټر صاحب ! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.
دا ډیالوګ د مانا او ګرامر له اړخه کومه ستونزه نه لري، خو زموږ ډېره برخه دهقانان نالوستي دي، ټول عمر یې د پټیو په اړولو او زراعتي کارونو کې تېرېږي، نه یې د ټکنالوژۍ نوم اورید لی او نه یې هم په مانا پوهیږي. نو د یوه دهقان له خولې د دارنګه کلماتو راوتل له منطقي پلوه د باور وړ نه دي. که یو لوستی کس له دهقان څخه وپوښتي:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
د دهقان لومړی پوښتنه به دا وي؟
ـ څه؟
لوستی کس اړ دی چې د نوې زراعتي تکنالوژۍ په اړه لنډ توضیحات ورکړي.
ـ یعني، تراکتور، ټریشر، د غنمو د ریبلو ماشینونه....
دهقان په ساده ژبه ځواب ورکوي:
ـ ډاکټر صیب ! دا شیان پیسې غواړي، موږ د بیګاه نه لرو، ټریکټر او نور ماشینونه نه شو اخیستلای.
له دې مثال څخه هدف دا دی چې په کیسه کې باید هر څوک له خپلې پوهې او ټولنیز موقف سره سم وغږوو. ان د دوی له ډیالوګونو څخه هم باید د دوی سویه مالومه شي او خپل کرکټر داسې وغږوو چې خبرې او مالومات یې د دوی له پوهې او ټولنیز ژوند سره سم وي.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲_ په ډیالوګونو کې باید د تکراري خبرو مخه ونیسو.
احمد:
_ په کور کې څه خبرې وې؟
محمود:
_ په کور کې کراره کراري وه.
دوهم ډیالوک "په کور کې " د لومړي ډیالوګ تکرار دی.
لیکو:
_ کراره کراري وه.
لوستونکی پوهیږي چې هدف "کور " دی، ځکه په لومړي ډیالوګ کې یاد شوی، نو له تکرار څخه یې باید ډډه وکړو.

۳_ یو مثال:
احمد: څنګه ! زموږ سیمه دې خوښه شوه؟
محمود: هو والله ! سیبانو یې ډېر خوند راکو.
احمد: ګرمي نه ده؟
محمود. یه !
فکر وکړئ ! محمود به د کوم ځای وي؟
د کندهار د ځینو سیمو اوسیدونکي "منې " د " سیبانو " په نوم پېژني او د " نه " پر ځای "یه " وایي.
دلته د دې یادونه ونه شوه چې محمود د کوم ځای اوسیدونکی دی، خو د هغه له لهجې څخه پوه شوو چې په کندهار پورې اړه لري.
په ډیالوګونو کې د هرې سیمې اوسیدونکي باید د هغوی په خپله ژبه وغږوو.
دا کار کیسې ته خوند وربخښي او د کیسې منطق پیاوړی کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاید پوښتنه پیدا شي چې ډېر کلمات او اصطلاحات عام فهمه نه دي، یوا ځې په یوې سیمې پورې اړه لري او ټول لوستونکي نه پرې پوهیږي.
که موږ کومه مقاله ، د مکتب کتابونه او یا هم تحقیقي ریوټ لیکو، نو د سیمه ییزو کلماتو او اصطلاحاتو راوړل به مناسب نه وي، خو ادبي لیکنې داسې نه دي، ادبي لیکنې هغه وخت خوندورې راځي چې نوي کلمات او اصطلاحات ولري، نویو سیمو ته مو ورولې او له نویو لهجو، تصویرونو او رواجونو سره مو اشنا کړي.
خو شرط یې دا دی چې د نویو نومونو، کلماتو او اصطلاحاتو تر څنګ باید په قوسونو کې د دغو کلماتو او اصطلاحاتو هغه نومونه هم ولیکو چې د هرې سیمې لوستونکو ته د پوهاوي وړ وي.
۴: د شخړو او جدي موضوعاتو په بیانولو کې مقابل کس په طبیعي توګه زموږ په خبرو کې رالویږي، دی دومره صبر نه کوي چې زموږ خبرې خلاصې شي او دی د خبرو وار ونیسي. نو کله کله په کیسه کې د ډیالوګونو قطع کول او په خبرو کې د مقابل لورې ورلوېدل طبیعي ده او باید په ډیالوګونو کې په پام کې ونیول شي.
مثلا:
احمد غواړي ښار ته لاړ شي، دی د کرایي موټر د مخې په سیټ کې ناست دی، محمود راځي او ورته وایي چې د مخې سیټ ده نیولی.
محمود: وه وروره، دا ځادر نه وینې ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.
احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی، زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم، د شا سیټونه خالي دي، ځه با با خپل کار دې کوه ! والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

په طبیعي توګه محمود د مقابل لورې اوږدې خبرې نه اوري، ځکه دی د احمد په لومړنۍ جدي خبره عکس العمل ښکاره کوي، لکچر ته یې نه پرېږدې او د هغه په خبره کې ورلوېږي.

محمود: وه وروره، دا ځادر نه وینې ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.

احمد: د شا سیټونه خالي دي، ته کولی شې چې هلته کینې

محمود: ولې ! ته تر ما ښه ځوان یې !

احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی

محمود: نو ته ړوند یې، ځادر نه وینې !

احمد: زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم...

محمود: په خبره نه پوهېږې !

احمد: والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې.

محمود: پلار ته مه تېرېږه، اوس به مالومه شي چې سیټ د چا دی.

خو کله کله د ضرورت له مخې یو څوک باید اوږدې خبرې وکړي. د بېلګې په توګه که یو په خبره پوه سپین ږیری یا عالم نصیحت کوي او یا هم کوم استاد درس تشریح کوي، له منطقي پلوه د هغوی په خبرو کې ورلوېدل طبیعي نه ده، خو دا ډیالوګ هم د ماتولو لارې لري. دا ډول ډیالوګونه باید په یوه عمل مات شي.

لکه:

استاد وټوخل، د مېز پر سر ایښی ګیلاس یې ورپورته کړ، دوه درې غوړپه اوبه یې تر ستوني تېرې کړې او خپلې خبرې یې پسې وغځولې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵: ډیالوګونه باید لنډ وي، ځکه په عادي ژوند کې ځوک اوږدې خبرې نه کوي، له بلې خوا اوږده ډیالوګونه، لوستونکی ستړی کوی، طبیعي نه ښکاري، د کرکټر د پیل جمله یې له یاده وځي او د کیسې خوند له مینځه وړي.

احمد: د ټکسي کرایه لرې؟

محمود: خپل موټر راسره دی.

احمد: لاره خامه ده؟

احمد: هو ! خو ټوله نه.

۶: هیڅکله د ډېرو کرکټرونو خبرې یو ځای مه راوړی، په دې مانا چې ډیالوګونه د لیست په بڼه مه لیکی، ځکه دا کار له لوستونکو لاره ورکوي، دوی نه پوهیږي چې دا خبره د کوم کرکټر له خولې را ووته. خو که د مجبوریت له مخې په کیسه کې تر دوو زیات کرکټرونه غږوو ، باید څه وکړو ؟

بېلګه:

په یوه کیسه کې څلور کرکټره لرو ، دوی ټول پر پوله ناست دي او د وچکالۍ غم ورسره دی. .

ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.

ـ هو ! د کاریزه اوبه هم کمې دي.

ـ څه به کوو ! فصلونه وچ شول.

ـ مه وارخطاه کیږه. ما یې فکر کړی دی.

دا سمه ده چې دا ډیالوګونه هوایي نه راځي، بلکې مخکې له مخکې ویل کیږي چې څوک سره ناست دي او د څه په اړه خبرې کوي، خو له دې سره سره، بیا هم له لوستونکي لاره ورکوي او په دې نه پوهیږي چې کومه خبره د کوم کرکټر ده.

د دې ستونزې د هوارۍ یوه لاره داده چې کرکټرونه په خپلو خبرو کې د یوبل نومونه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ ياره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
ـ احمد رښتيا وايې، د کاريزه اوبه هم کمې دي.
ـ محموده ! څه به کوو ، فصلونه وچ شول !
ـ شريفه ! مه وارخطا کيږه ! ما يې فکر کړی.
که څه هم چې په هر ډيالوګ کې د نومونو يادول ښه نه راځي ، خو بيا هم تر دې غوره ده چې د ډيالوګونو اوږد ليست ولرو او ويونکي مالوم نه وي.
بله لاره:
د ډيالوګونو په مينځ کې د تصويرونو ورکول، کرکترونه راپېژني.
ـ ياره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
محمود وټوخل، سر يې وخوځاوه، ورو يې وويل:
ـ احمد رښتيا وايې، د کاريزه اوبه هم کمې دي.
شريف مخامخ ولاړې رشقې ته وکتل، ژېړه ورته وابسېده، محمود ته يې مخ ور واړاوه:
ـ څه به کوو؟ فصلونه وچ شول .
ـ مه وارخطا کېږه، ما يې فکر کړی.
او يا هم نورې لارې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصویر

بیا به د بېنوایان د ناول مثال راوړم.
بېنوایان د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو مشهور ناول دی. کتاب اوه_ اته سوه مخه لري. ما دوه ځله لوستی ، دواړه ځله مې خوند ترې اخیستی، ورته خندلي مې دي، ژړولی یې یم او د اتلسمې پیړۍ فرانسه یې سترګوته راته درولې ده. خو کله مې چې له همدې ناول څخه جوړ شوی فلم وکوت، نه یې وژړولم، نه یې خندا راوسته او نه مې هم هغه خوند پکې وموند چې د کتاب له لوستلو مې اخیستی و.
د ناول او لنډې کیسې د لوستلو پر مهال هر څوک له خپل دید او تصور سره سم تصویر جوړوي. خو فلم داسې نه دی. د فلم تصویر د فلم جوړوونکو له تصور سره سم جوړېږي. په بله مانا، د فلم تصویر د یوه یا څومحدودو کسانو د ذهن محصول دی. دوی له خپله دیده ناول او یا هم لنډه کیسه تصویري کوي او د فلم په بڼه یې په نورو ویني. خو لوستل داسې نه دي. لوستونکی له هرې جملې څخه خپل تصویر اخلي، د کرکټرونو څېره له خپل دیده جوړوي. دوی هغه تصویرونه په خپل ذهن کې ژوندي کوي، چې لیکوال اشاره ورته کړې وي.
د بېنوایان د کتاب مرکزي کرکټر " ژان والژان" نومېږي. ژان والژان یو بېوزله انسان دی. بدرنګه څېره لري. په ځوانۍ کې یې له نانوایي څخه یوه ډوډۍ غلا کړې ده. پولیس یې نیسي او څلور کاله قید پرې خېژي، خود بند له مودې تر پوره کېدو مخکې تښتي. دوهم ځل نیول کېږي. قاضي د اتو کلونو بند ورته اوروي. په شپږم کال بیا له زندان څخه د تېښتې هڅه کوي. داځل محکمه شل کاله قید ورته لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل کاله بند ، یوه وچه ډوډۍ.
له شل کلن بند وروسته یوه ښار ګوټي ته ځي. ټولنه یې نه مني. غل ورته وايي، هرڅوک کرکه ورنه کوي. نه په مساپرخانه کې ځای ورته پیدا کیږي او نه هم څوک ډوډۍ ورکوي.
له ښاره وځي. شپه پرې راځي. باران په شدت اوري. یخني یې اخلي. د شپې د تیږولو لپاره د یوې غونډۍ په ډډه کې یوه غار ته ننوځي، خو شېبه وروسته د یوه سپي غرېدا اوري. د سپي غټه ککرۍ یې سترګو ته دریږي. سپی یې له هغه ځایه پسې اخلي. بله چاره نه لري. یوې کلیسا ته پناه وروړي. پادري(کشیش) مهربانه انسان وي، عزت یې کوي، ډوډۍ ورته ږدي او د خوب پر مهال تر ټولو نوې روجایي وربا ندې اچوي. خو ژان والژان له کلیسا څخه هم غلا کوي. تښتي، د پولیسو شک پرې راځي، نیسي یې او د غلا په تور یې بېرته کلیسا ته راولي.
خو پادري په حیرانۍ سره پولیسو ته وايي چې سړي غلا نه ده کړې، بلکې ده په خپله څلور نقره یي شمعدانونه مرسته ورسره کړې، چې ویې پلورې او له بېوزلۍ څخه خلاص شي.
ژان والژان ځنګله ته ځي. ژاړي او توبه وباسي. دی په یوه داسې انسان بدلیږي چې د ژوند تر پایه له نورو سره مرسته کوي.
د ناول د لوستلو پر مهال مې له ژان والژان څخه د یوه جسور، بېباکه، زړور، ارام او مهربان انسان تصویر واخیست. دی مې د کتاب د تصویر په مرسته، په خپل ذهن کې انځور کړ، خو کله چې مې فلم وکوت، ژان والژان هغه څوک نه وچې تر دې دمه مې په ذهن کې ناست و. څېره او ظاهري جوړښت یې زما د فکر خلاف وخوت. دی له ونې ټیټ او کمزوری ښکارېده. نه یې هغه څېره درلوده او نه هم جسارت او بېباکي چې ما یې له کتاب څخه تصویر اخیستی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د فلم تر پایه له هغه سره ملګری نه شوم. نه مې ورسره وژړل او نه هم مهربانه راته واېسېد.

بېنوایان هغه مهال لیکل شوی چې نه تلویزیون و او نه هم سینما. خو اوس یې هم خلک لولي. بیا بیا یې لولي او خوند ترې اخلي. دا ځکه چې د کتاب هره جمله په خپل ذهن کې سره اړوي، له خپله دیده ورته ګوري او خپل تصویر ترې اخلي. د ښو کیسو او ناولونو جادو همدا دی چې تر اوسه لا په میلیونونو لوستونکي لري، هر کال په نړۍ کې په ملیونونو ټوکه ناولونه او د لنډو کیسو ټولګې چاپېږي، ښه بازار لري او خلک یې په مینه لولي.

په ناول او یا هم لنډه کیسه کې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ضروري دی. په جملو کې باید دومره زور وي چې د لوستونکي په ذهن کې حرکت پیدا کړي. هر څه ژوندي شي او د سترګو مخې ته یې ودروي.

که لیکنه خام او بېرنګه تصویرونه ولري، څه چې مو لیکلي ، په لوستونکو یې نه شو لېدلی. کله چې مو وربانده ونه لېدل، نه یې لولي. زړه یې نیسي، لیکلې کیسه یوې خوا ته ږدي او دوهم ځل نه ورته ګوري.

نو که غواړی چې کیسه مو لوستونکي ولري، د کیسه لیکنې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ته هم ډېر پام وکړئ. خو کیسې او ناولونه څنګه تصویري کولای شو ؟

زموږ د ډېرو کیسو تصویرونه تشریحي بڼه لري.

مثلاً ، که په کیسه کې د یوې کوټې تصویر ورکوو ، شاید داسې ولیکو:

وړه کوټه وه. سپین دیوالونه یې لرل. پر غولي سره غالۍ هواره وه. د کوټې په مینځ کې یو وړوکی مېز ترسترګوکېده. د مېز پر سر له اوبو ډک جګ او یو ګیلاس ایښي ول. په مخامخ دېوال یو لوی ساعت راځوړند و. د ساعت تر څنګ

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړکۍ ښکارېده چې خړه پرده پرې ځوړنده وه. کړکۍ ته مخامخ پر يوه کټ يو سړی پروت و...
دې ته مړ تصوير ويلای شو. حرکت نه لري، لوستونکی ژوندی تصوير نه شي ترې اخيستلای. دا بې حرکته تصوير په ذهن کې تر ډېره نه شي پاتې کېدای او لوستونکی د کيسې له لوستلو خوند نه اخلي.
په کوټه کې هر څه دي. ساعت، کړکۍ، پرده، غالۍ، مېز، له اوبو ډک جګ، ګيلاس، کټ، انسان...
که په کيسه کې دا ټول د ضرورت له مخې راوړو او استفاده ترې وکړو، کيسه پخپله تصويري کوي.
د کوټې همدا تصوير له سره ورکوو او هر څه په حرکت راولو.
د ساعت زنګ وشرنګېد، سړي سترګې رڼې کړې، وښورېد، د کټ له سپرنګونو څخه غنجا پورته شوه. سړی کېناست، کړپ شو. د کړکۍ پله له ديوال سره ولګېده، باد په خړه پرده کې سره راټول شو. سړي د مېز له سره جګ ور پورته کړ، ګيلاس له رڼو اوبو ډک شو...
په دې مثال کې مو د کوټې او په کوټه کې د موجوده شيانو په اړه تشريح ور نه کړه، هر څه مو په حرکت راوستل، غږمو ورکړ او ژوندي مو کړل. دا مو ونه ويل چې د مېز پر سر جګ او ګيلاس ايښې و. نه، سړی مو تږی کړ، جګ او ګيلاس ته په خپله ضرورت پيدا شو، په حرکت راغلل.
حرکت په خپله تصوير پيدا کوي، ژوندی تصوير. دې ته د ژوندي تصوير نوم ورکولای شو.
که غواړئ چې کيسه تصويري شي، په هر څه کې حرکت پيدا کړئ او هر څه ته د ضرورت په سترګه وګورئ. ان که غره ته حرکت نه شئ ورکولای، د غره پر سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وربځې راټيټې کړئ. له سپينو وربځو د غره تورې څوکې راوباسئ، وريځو ته حرکت ورکړئ، غر پخپله حرکت پيدا کوی او ژوندی ښکاري.
د تصوير په اړه بله خبره !
زموږ په ډېرو کيسو کې ښايسته نجلۍ تورې، غټې بادامي سترګې لري. پزه يې د قلم په څېر نرۍ وي. وړه خوله لري او سپين مخ.
دا ، له ښايست څخه زموږ خپل تصوير نه دی.د چا چې په لومړي ځل دې تشبيه او تصوير ته پام شوی، توره يې کړې. دا تصوير يې د خپل فکر په مرسته پيدا کړې او خپل کمال يې دی، خو ځينې نور ليکوالان همدا تصوير کاپي کوي، ځکه دوی د ښايست په اړه په لومړی ځل همدا تصوير لوستلی ، پرته له دې چې فکر وکړي او خپل ذهن په کار واچوي، تياره ګوله يې پيدا کړې او بيا بيا په خپلو ليکنو کې همدا بادامي سترګې او د قلم په څېر نرۍ پزه ترسيموي.
سمه ده چې تورې بادامي سترګې او نرۍ پزه د ښايست تصوير دی، خو يوازې يو تصوير، نه دا چې د فورمول په سترګه ورته وګورو او د کيسې هره ښايسته نجلۍ همدا يو تصوير ولري.
ښايست تعريف نه لري. چا ته به تورې بادامي سترګې خوند ورکوي، چاته هم شنې او بل ته خړې.
د ځينو په سترګو به سپينه څيره ښه لګېږي او نورو ته به غنم رنګی مخ خوند ورکوي.
خو زموږ ځينو ليکوالانو چې په لومړی ځل په کومه کيسه کې بادامي سترګې او سپين مخ ليدلی ، په ذهن کې يې حک شوی او د ښايست سمبول يې ګڼلې، خو که يې په واقعي ژوند کې په کومه نجلۍ مينه راغلې وي، شايد نه تورې بادامي سترګې ولري او نه هم د قلم غوندې نرۍ پزه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانان مختلف دي، ذوقونه توپیر لري، هر څوک ښایست ته له خپله دیده ګوري. له همدې امله باید له ښایست څخه خپل تصویر ولرو او که چیرې په کیسه کې د کومې نجلۍ له ښایست څخه تصویر ورکوو، هغه تصویر باید ورکړو چې لیکوال یې په خپله له ښایست څخه لري.

په دې توګه به تصویر نوی شي او د کرکټرونو څیرې به مو له خپله دیده انځور کړې وي. کیسه به مو نوی رنګ او نوي تصویرونه ولري، تکرار به نه وي او زموږ د خپل ذهن محصول به ښکاري.

زموږ په ډېرو کیسو کې ظالم کرکټر بدرنګه څېره لري. خیټه یې غټه وي او شونډې یې پلنې. برعکس د کیسې قهرمان مو بیا په ښایست کې بې جوړې، د مهربانه شخصیت څښتن او د دنیا ټوله ښکلا یې په وجود کې راټوله وي.

خو په واقعي ژوند کې ډېر داسې کسان شته چې په ظاهره ښکلې جوړښت لري، خو باطن یې له کرکې ډک وي.

زموږ زیاترو لیکوالانو چې په لومړي ځل په کومه کیسه کې ظالم انسان بدرنګه لیدلی، ښایست نه شي ورکولی، حال دا چې واقعي ژوند بل څه دی. ډېرې بدرنګې څیرې مهربانه زړونه لري او ډېر ښایسته خلک په ظلم او جنایت کې د مثال په توګه یادیږي.

که واقعیتونه درک کړو او په لیکنه کې د خپل ذهن په مټ تصویرونه جوړ کړو، نو لیکلې کیسه به مو د نورو لیکوالانو له کیسو څخه توپیر ولري او خپل نوښت به مو وي.

ټول انسانان دوې سترګې لري، درېیمه نه شو ورکولای، خو په یوه سترګه کې یې ګل پیدا کولای شو. همدا ګل نوی تصویر دی. که زموږ د یوه کرکټر له پزې څخه وینښته راوتلي وي او یا یې پر تندي د کالدانی داغ وي، نو څه خبره ده! ایا په واقعي ژوند کې دا رنګه څېرې نه وینو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړئ، سخته نه ده. انسانان رنګارنګ دي، بېلابېلې څېرې لري، هماغه څېرې تصویر کړئ چې تاسو يې په ورځني ژوند کې وینئ.
په پټې کې باید د دهقان پر تندي د خولو څاڅکي وي، همدا څاڅکي له هغه چا سره ښه نه ښکاري چې په معتدله هوا کې سیوري ته ناست دی.
په ونه کې د مرغۍ ځاله ده. مرغۍ راځي، په خوله کې يې چینجی نیولی . په ځاله کې د مرغۍ بچي چونېږي، خوله ورته خلاصوي، مرغۍ دخپل بچي په خوله کې چینجی ور اچوي.
دا تصویر دی، خو ژور تصویر نه شو ورته ویلی ، په لوستونکي هغه څه نه وینو چې دوی ته نوی وي، شاید ډېرو لوستونکو په واقعي ژوند کې دا صحنه لیدلې وي چې مرغۍ څنګه خپل بچي مړوي، خو دې ته به د ډېرو کسانو نه وي پام شوی چې د مرغی د بچې د خولې شاوخوا ژېړه پرده ښکاري.
ولیکئ:
کله چې د مرغۍ بچي خوله پرانیسته، تر خولې يې راګرځېدلې ژېړه پرده ښکاره شوه.
دا ډول باریکیو ته پام، د کیسې د تصویري کېدو لامل ګرځي او په لوستونکو نوي او په زړه پورې تصویرونه لیدلی شو. داسې تصویرونه چې تر دې دمه يې پام نه وي ور اوښتی.
د ګلاب د ګل پاڼه به ډېرو لیدلې وي، خو کم کسان به دې ته متوجه شوې وي چې په پاڼه کې واړه واړه رګونه تېر دي، همدا واړه رګونه، نوی تصویر دی.
یو بل مثال:
په لویوالي کې مې یوه مردکۍ ومونده، نوې وه، کله چې مې لمر ته پکې وکتل، دنیا مې پکې ولیده. احساس راولوېد لکه په رڼو اوبو کې مې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګه لوخه کړې وي. وا مې ړوله، شین اسمان مې ولید ، غرونه جوړ شول، لاندې شنه دښته ځلېدله...
په ورکتوب کې مې ډېرې مردکۍ په خاورو رغړولې وې، خو دې ټکي ته مې پام نه و شوی، هیڅکله مې لمر ته نه وې نیولې.
دا د نیا د مردکۍ غونډې ده، نوې تصویرونه پکې موندلی شو ، خو یو څه پام غواړي.
تر دې دمه مو د کیسه لیکنې په ځینو اړخونو : " د کیسې د موضوع، هدف، نوم، د کیسې پیل، مینځ ، پای، تلوسې ، کرکټرونو ، ژبې، ډیالوګ او تصویر " په اړه خبرې وکړې. د دې لپاره چې یاد شوي موضوعات مو لا هم په ذهن کې ښه پاخه شي، دا ټول به په یوه کیسه کې په عملي توګه و ښیو.
انتخاب شوې کیسه مې دوه کاله مخکې لیکلې وه. دا کیسه شاید ځینې نیمګړتیاوې ولري، خو زموږ هدف دا دی چې د کیسه لیکنې په اړه وپوهیږو اود کیسې ځینې اړخونه د نمونې په توګه راواخلو په ځینو هغو برخو به یې لنډې خبرې وکړو چې تر دې دمه پرې غږېدلي یو. په پای کې به ټوله کیسه په بشپړه توګه ولولو.
لومړی به د کیسې د نوم په اړه وغږیږو.

جنایت

کیسه جنایت نومیږي، هوایي نوم مو نه دی ټاکلی، کله چې ټوله کیسه ولولئ پوه به شئ چې په کیسې پورې تړلی نوم دی. بل دا چې نوم مخکې له مخکې د کیسې محتوا نه راسپړي، یوازې دومره پوهیدای شو چې په کیسه کې به یو جنایت پیښیږي، خو معلومه نه ده چې څنګه جنایت؟ ولې، د څه لپاره او چېرته؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نوم په خپله د تجارتي اعلان غوندې دی. تلوسه لري او لوستونکی دې ته هڅوي چې کیسه ولولي او په موضوع پوه شي.
خو په دې نوم کې یوه ستونزه شته. یو څه عمومي دی.

د کیسې پیل او تلوسه:

د کیسې لومړی برخه را اخلو:
دسهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډه راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولي لګولې وو، سر یې کیڼ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتي ویښتو یې نری، پرخه پرته وه.
یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.
چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو، څېرې یې نبولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.
یوه عسکر وپوښتل:
_څوک یې پېژني؟
د خلکو ځواب منفي و.
عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.
شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوي لیکه لا ښکارېدله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* * *

دي څو کرښو مو په ذهن کې کومې پوښتنې راوګرځولې؟
هلک څوک و؟
ولې په ساړه ژمي کې د باندې پاتې شوی و؟
په رښتیا ! یخنۍ وژلای و؟
کورنۍ یې درلوده؟
د سیمې خلکو ولې نه پېژاند؟
دلته یې څه کول؟
مور او پلار به یې څنګه پیدا کړي؟
هغوی ته به د مړه زوی په لیدو څه ډول احساس پیدا شي؟
او نورې پوښتنې.

لوستونکی غواړي چې د دغو پوښتنو ځوابونه تر لاسه کړي. دی هغه وخت پوهیدای شي چې کیسه تر پایه ولولي.

ددې هدف دترلاسه کولو لپاره کیسه له داسې ځایه پیل کړئ، چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي.

دلته کیسه له وو نه وو څخه نه ده پیل شوې. دا نه دي ویل شوي چې څوارلس کاله مخکې همدې ماشوم نړۍ ته سترګې وغړولې. څنګه را لوی شو او څنګه تر څوارلس کلنۍ پورې را ورسېد. کیسه په یوه خواشینونکي تصویر پیل شوېده. څوارلس کلن هلک مړ دی. لوستونکی په طبیعي توګه غواړي پدې پوه شي چې ولې؟ په بله مانا ، هر هغه څه چې لوستونکي ته ټکان ورکوي، د هغه په ذهن کې پوښتنې را ولاړوي او له کشمکش سره یې مخامخ کوي، هغه د کیسې په پیل کې راوړل شویدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کشمکش او پوښتنو د کیسې لوستلو ته لاره هواره کړېده. لوستونکی اړ دی چې د دې هلک د تېر ژوند په اړه مالومات ترلاسه کړي او د راتلونکي په اړه يې پوه شي. دی به ضرور کیسه لولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې مېنځ او تلوسه

کیسه اوږده ده، که په دې مثال کې ټوله کیسه را واخلو، له یوې خوا به اصلي موضوع (د کیسې مېنځ او تلوسه) رانه پاتې شي، له بل لوري به په پای کې د ټولې کیسې لوستل بېخونده کړي، نو ځکه د کیسې په پیل پسې د کیسې دوهمې برخې لنډه برخه د مثال په توګه راوړو:

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې و چې د یخنۍ له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیدا کېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.

څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماري کې کېښوده، بېرته پرڅوکۍ کېناست، د مېز پر سر ایښې بټن یې ټینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بېړه یې وویل:

صاحب!

څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه راپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اررږمی یې وېست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتونو، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه، د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.

دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:

ـ مهرباني وکړئ، څارنوال (ب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ــیوه مهمه خبره درته لرم.
ــامر کوئ.
ــیوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې یو لیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ــهو ! یو هلک یخنۍ وژلای و.
په تیلفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ــپه ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:
ــتاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوی؟
تلیفون قطع شو.
دا برخه نوره هم پسې غزیدلې ده، خو فکر کوم چې د بحث لپاره به همدومره بس وي. دوهمه صحنه د یوه څارنوال له ورځنې عادي ژونده پیل شوېده. څارنوال په دفتر کې دی. دوسیه را اخلي، په بې تفاوتی سره د عدلي طب له خوا د هلک د مړینې رپوټ لولي او دوسیه په سړه سینه بېرته په الماری کې ږدي. خو د لوستونکي د پوښتنو ځوابونه لا پاتې دي. دی غواړی چې پوښتنې یې ځواب شي، ځکه اړ دی چې د کیسې لوستلو ته دوام ورکړي.
ناڅاپه څارنوال ته تلیفون راځي. دا تلیفون هم څارنوال او هم په خپله لوستونکي ته ټکان ورکوي. دوی له مقابل لوري څخه هغه څه اوري چې تر دې دمه یې په اړه فکر نه و کړی.
که څه هم مقابل لوري یوه خبره روښانه کړه. هغه دا چې د هلک د مړینې علت به څه و. خو پوښتنه دا ده، چې هغه کوم جنایت دی چې هلک یې له امله شپه په واورو کې تېره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته تلوسه نوره هم پیاوړې شوه. که لوستونکي د خپلې یوې پوښتنې ځواب ومومند او په دې پوه شو چې د ماشوم د مړینې علت بل څه دی، خو په مقابل کې همدې ځواب، د هغه په ذهن کې نورې پوښتنې راولاړې کړې.

دا کوم جنایت دی؟

د چا لخوا او څنګه تر سره شوی؟

د جنایت یې له دې سره څه چې ماشوم له واورو ډکه سړه شپه کې پاتې شي.

او نورې پوښتنې.

په بله مانا ! په تلوسه کې تلوسه رامینځته شوه. په دې توګه لوستونکی تر پخوا ډېر د کیسې له لوستلو سره زړه تړي، د هغه یوه پوښتنه ځوابیږي خو ځای یې ځونوې پوښتنې نیسي. دی اړ دی چې کیسه تر پایه ولولي.

د کیسې مینځ نورې پوښتنې هم پیدا کوي چې د ټولې کیسې په لوستلو کې به روښانه شي.

د کیسې پای

څارنوال (ب) په خشکه وویل:

_اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس وراچولی و.

هوتلې سرې لاړې تو کړې، څارنوال ته یې وکتل، شونډې یې وخوځېدې:

_نه، ما هیڅ نه دي کړې.

څارنوال تر ګرېن ونیو، ورو یې وویل:

_تا زه نه یم پېژندلای، ما د ډېرو مجرمینو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټلي څه ونه ويل. څارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې يې څو ګامه واخيستل، ودر يد، سري ته يې وکتل او په کاوړ يې وويل:
ـته د بخښلو نه يې، تا جرم کړی، يو نه بخښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ يې، پوهېږې، ته به پانسي شې.
هوټلي ولړزيد. سړه ساه يې واخيسته، ورو يې ويل:
ـراځه، يوجوړ جاړی سره وکړو.
څارنوال په حيراني ورته وکتل.
د هوټلي شونډې وخوځېدې:
ـزه يې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟
څارنوال وويل:
ـد مقصد خبره کوه!
ـګوره، د هلک دوسيه ترل شوېده، ته ول په دې قانع دې چې هغه يخنۍ وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشی که.
د څارنوال سترګې رډې راوختې، ټيټ شو، هوټلي يې تر ګرين ونيو، په خشکه يې وويل:
ـته ماته رشوت راکوې؟
هوټلي وارخطا شو.
څارنوال يوه شيبه غلی و، بيا يې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پوري و، وروسته يې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته يې خوله ورنږدې کړه، ورو يې وويل:
ـزه دومره احمق نه يم، پنځه لکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای ګنګ نه و. که یو څه ګنګ هم درته مالوم شوی وي علت يې دا دی چې تر دې دمه مو ټوله کیسه نه ده لوستې او په دې نه پوهیږو چې کیسه څنګه تر دې ځایه راورسیده.

د کیسې په پای کې خبره خلاصه شوه. د لوستونکې ټولې پوښتنې ځواب شوې، نه غوټه پاتې شوه، او نه هم تلوسه. خو له دې سره سره به دا کیسه د لوستونکي په ذهن کې تر ډېره پاتې شي، شاید فکر وکړئ چې وروسته به څه کیږي؟ ایا هوټلي به ځارنوال ته پنځه لکه افغانۍ ورکړي که نه؟ د ځارنوال او هوټلي راتلونکې به څه وي او...

بله دا چې کیسه د لوستونکي د تصور پرخلاف پای ته رسیدلې ده.

موږ په پاتې خبرو پسې نه ګرځو، ځکه پاتې خبرې د کیسې په هدف پورې نه دي تړلې.

د کیسې هدف:

مخکې تر دې چې کیسه ولیکم، په ذهن کې مې یو اځې د کیسې هدف پوخ کړ:

د دې کیسې له لیکلو څخه مې هدف دا دی څو لوستونکي وپوهیږي چې ولې په ځینو بې سرپرسته هلکانو جنسي تیری کیږي او په دې برخه کې ولې قضایي اداري عدالت نه شي پر ځای کولی.

جنایت یوه پولیسي اوږده کیسه ده. خو ما د کیسې د لیکلو پر مهال هڅه کوله چې په هره کرښه کې یو اځې یو هدف تعقیب کړم او بلې خوا ته لاړ نه شم.

ډیالوګ !

د کیسې یوه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارنوال ژر د مېز پر سراېښي ګوشکۍ ورپورته کړه، يوه لنډه نومره يې ووهله، ويې ويل:

_زما دفتر ته راشئ!

لنډه شېبه وروسته په دفتر کې يو په ونه لوړ سړی ولاړ و، ځارنوال دوه_ درې ځله د خپل موبايل سکرين ته وکتل، په کاغذ يې يوه نومره وليکله، کاغذ يې ولاړ سړي ته ونيو، ويې ويل:

_غواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر!

سړي کاغذ ور واخيست، په بيړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی ځارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. ځارنوال سړي ته د کېناستلو بلنه ورکړه، وروسته يې په ډکه خوله وويل:

_څه درک دې ولګاوه!!!

سړي ځواب ورکړ:

_هو صاحب! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه پېغله وه چې پوره لس دقيقې يې خبرې کړې، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.

ځارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د بريتونو لاندې تور وېښته يې په مستو سپين وو، ځارنوال وويل:

_د بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود؟

_صاحب! ويې ويل چې دورخې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کځوړنۍ سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خارنوال وویل:
ــ پیدا به یې کړو؟
ــ صاحب! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
خارنوال یوه شیبه غلی و، ورو سته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه ورېجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې واچوله او ویې ویل:
ــ رښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړو، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
دلته دوه کرکټره لرو. خارنوال او د خارنوال تر لاس لاندې یو مامور. خو په کیسه کې دا یادونه نه ده شوې چې خارنوال تر مامور لوړ موقف لري، بلکې لوستونکی د خارنوال له هماغه لومړي ډیالوګ څخه پوهېږي چې خارنوال لوړه کاري رتبه لري او دوهم تن باید د ده اوامر ومني.
ــ زما دفتر ته راشئ!
یاد خارنوال دا خبره:
ــ غواړم پوه شم چې د تلیفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر!
بله دا چې که څوک دولتي او یا هم ځینو غیر دولتي دفترونو ته تللي وي، نو د صاحب ټکی به یې ډېر اورېدلی وي. دلته مامور د هرې خبرې په سر کې د (صاحب) ټکی کاروي.
ــ هو صاحب! تلیفون له یوې پي سي او څخه شوی و، تیلیفونچي ویل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی یوه ښځه وه چې پوره لس دقیقې یې خبرې کړي، بیا یو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه یوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې ډيالوګونو څخه مو هدف دادی چې په کيسه کې دواړه (څارنوال او مامور) له خپل اجتماعي موقف سره سم غرېدلي دي. (البته زموږ په ټولنه کې همداسې ده.)
بل دا چې له ځينو ډيالوګونو څخه تصوير هم اخيستلای شو:
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر يوه څېره ذهن ته نشي سپارلی، خو دومره يې په زړه وو چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال او مامور دواړه لوستي خلک دي ، دې ته ضرورت نه پېښيږي چې د يوبل د خبرو په پوهېدو کې ستونزه ولري. که مامور د پي سي او نوم اخيستی، له منطقي پلوه څارنوال پرې پوهيدلی، خو که د څارنوال په ځای کوم بزګر وای، نو شايد پوښتنه ورته پيدا شوې وای چې (پي سي او) يعنې څه؟
پرله پسې ډيالوګونه هم لوستونکی ستړی کوي. له همدې امله په خبرو کې وقفه راوستل ضروري دی او خبرې طبيعي ښکاري:

څارنوال وويل:
ـــد بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود ؟
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر يوه څيره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال وويل:
ـپيدا به يې کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شېبه غلی و، وروسته یې د مېز پر سر لوېدلي یوه یوه وریجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې واچوله او ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، نه تلی شي.
که څارنوال وریجې نه وای ور ټولې کړې او په غاب کې یې نه وای اچولې ، او دې ته اشاره نه وای شوې چې دا خبره د چا ده؟ پنځه پرله پسې ډیالوګونه راتلل:
ـــ د بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلود ؟
ـصاحب ! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر یوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه و چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، نه تلی شي.
پرله پسې ډیالوګونه سترې کوونکي دي، ډېر وخت له لوستونکي لاره ورکوي چې دا د کوم کرکټر خبره ده؟ دا ستونزه هغه وخت ډېره پیدا کیږي چې تر دوو ډېر کرکټرونه ولرو. دلته مو د یوه عمل پواسطه وقفه راوسته، هغه دا چې څارنوال وریجې ټولې کړې ، په غاب کې یې واچولې او له هغه وروسته یې بله پوښتنه وکړه. د ډیالوګونو تر مینځ دا ډول وقفې هم کیسه تصویري کوي اد هم د اوږدو خبرو مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله خبره دا چې په ډیالوګونو کې تکراري کلمات نشته. هر ډیالوګ راتلونکي ډیالوګ ته لاره هواروي. که ساده ووايو ! هر ډیالوګ د زینې د یوې پلې مثال لري. زینه سره تړلې وي.

د ډیالوګ په برخه کې مو ولوستل چې ډیالوګونه باید لنډ وي، خو دلته مامور اوږدې خبرې کړې. دا طبیعي ده، ځکه څارنوال له هغه څخه تشریح غوښتې او مامور مجبور دی چې تشریحي خبرې وکړي.

خو بیا هم تشریح اوږده نه ده راغلې. کله کله د مجبوریت له مخې اوږدو خبرو ته هم ضرورت پیدا کیږي.

(په دې اړه د ډیالوګ په برخه کې خبرې شوې)

تصویر:

د کیسې د پیل لنډه برخه:

دسهار په خړه کې د پولیسو موټر لنډ راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کېڼ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتي ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.

تولې جملې حرکت لري. ان بوټونه هم په حرکت راغلي. واورې هم حرکت پیدا کړی. د هلک په تورو ګاړګوتي ویښتو پرتې پرخې ته هم پام شوی.

بل تصویر:

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

که یو ائې همدا یوه جمله هم ولولو، دا تصویر ترې اخیستی شو چې مخکې څه تېر شوي دي.

بل تصویر

ځارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.

دلته دا یادونه نه ده شوې چې یخني ده. خو د ځارنوال (ب) له خولې څخه سپین تاوونه راوتل او لاسونه د بالاپوښ په جېب کې پټول په خپله د یخنې نښې ګڼل کیږي.

بل تصویر:

شېبه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکارېده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

کیسه لیکنه ډېر اړخونه لري. یو ائې په څو ټکو کې نه خلاصه کیږي، که ژوند و په نورو برخو به یې بل وخت خبرې وکړو.

په پای کې مو د دوو کیسو لوستلو ته رابولم. لومړی همدا د (جنایت) په نوم بشپړه کیسه ده چې ځینې برخې مو د بحث له پاره ترې را واخیستې او خبرې مو پرې وکړې. بله کیسه (بدمرغي) نومېږي چې د (جنایت) له کیسې وروسته به یې ولولئ. د (بدمرغي) په نوم کیسه مې څکه راوړه چې تاسو له خپل دیده ورته وګورئ. هغه څه پکې وموموئ چې تر اوسه مو خبرې پرې وکړې. په دې فکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړئ چې کومې برخې یې ښې دي، کومې برخې یې ستونزې لري او کوم ټکي باید په پام کې نیول شوي وای چې ستونزې حل او کیسه لا ښه شوې وای.
دوهمه کیسه ستاسو د نقد لپاره ده. چاڼ او ټوک، ټوک یې کړئ. هغه ټکي ترې راوباسئ چې تر دې دمه پرې غږېدلي یو.
دا تمرین به مو په عملي توګه ځینو ټکو ته متوجه کړي.
خو لومړی به د جنایت کیسه ولولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنايت

دسهار په خړه کې د پوليسو يو موټر لنډه راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر يوه ځوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک يوه پوخ ديوال ته ولې لګولې وو، سر يې کېڼ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاږګوتي ويښتو يې نرۍ پرخه پرته وه.

يو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپينه غاړه يې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته يې وکتل او دوه درې ځله يې په منفي ښه سر وخوځاوه.

چوپه چوپتيا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو، ځېرې يې نيولې ښکارېدلې او له خولو خخه يې مړه تاوونه پورته کېدل.

يوه عسکر وپوښتل:

_څوک يې پيژني؟

د خلکو ځواب منفي و.

عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوى ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد يې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې يې ترپال پرې وغوړاوه.

شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د يوچا د ناستې ځاى ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې ليکه لا ښکارېدله.

❋ ❋ ❋

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې وو چې د یخنۍ له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیدا کېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.
څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماری کېښوده، بېرته پرڅوکۍ کېناست، د مېز پر سر اېښې بټن یې ټینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، په بیړه یې وویل:
صاحب!
څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه ورپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اررږمی یې ویست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتونو، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه او د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.
دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:
ـمهرباني وکړئ، څارنوال (ب)
له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـیوه مهمه خبره درته لرم.
ـامر کوئ.
ـیوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې پولیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ـهو! یو هلک یخنۍ وژلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تليفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وويل:
_په ظاهره يخنۍ وواژه، خو تر شا يې يو لوی جنايت پټ دی.
څارنوال په بيړه وپوښتل:
_تاسو څوک ياست؟ له کوم ځايه خبرې کوی؟
تليفون قطع شو.
څارنوال ژر د ميز پر سرا ښنې ګوشکۍ ورپورته کړه، يوه لنډه نومره يې ووهله، ويې ويل:
_زما دفتر ته راشئ!
لنډه شېبه وروسته په دفتر کې يو په ونه لوړ سړی ولاړ و، څارنوال دوه د رې ځله د خپل مبايل سکرين ته وکتل، په کاغذ يې يوه نومره وليکله، کاغذ يې ولاړ سړي ته ونيو، ويې ويل:
_غواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر! سړي کاغذ ور واخيست، په بيړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی څارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. څارنوال سړي ته د کېناستو بلنه ورکړه، وروسته يې په ډکه خوله وويل:
_څه درک دې ولګاوه؟
سړي ځواب ورکړ:
_هو صاحب! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه پېغله وه چې پوره لس دقيقې يې خبرې کړې، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسيدلی و.
څارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د برېتونو لاندني تور ويښته يې په مستو سپين وو، څارنوال وويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلودل؟
ـصاحب ! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر یوه خبره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه وو چې بوډا کڅوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال وویل:
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شیبه غلی و، ورو سته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه ورېجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې واچوله، ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلیفون وکړي، ته تلی شې !
د څارنوال وړاندوینه سمه وختله، ماسپښین یې موبایل وشرنګید، مقابل لوري وویل:
ـزما خبره مو زړه ته ولوېده؟
څارنوال وویل:
ـخو موږ ثبوت غواړو.
ـکیسه اوږده ده، په تلیفون کې نه ویل کیږي.
ـنو چېرته سره ووینو؟
مقابل لوری یوه شیبه غلی و، په تلیفون کې یو اخې د موټرو هارنونه اورېدل کیدل، وروسته یې وویل:
ـخو په یوه شرط !
ـڅه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـزه غریب سړی یم، ماته به کوم جنجال نه پیدا کوې.
ـسمه ده، ژمنه کوم.
مقابل لوري وتوخل، بیا یې وویل:
ښاروالۍ ته نږدې یو کوچینی پارک دی، سباسهار نهه بجې هلته راشئ، په دې واورو کې پارک تش وي، ما په اسانۍ سره موندلی شئ.
تلیفون قطع شو.
ځارنوال فکر یووړ، بیا یې د اطمینان لپاره عدلي طب ته تلیفون وکړ، هغوی خپل استول شوی رپوټ سم وګاڼه، ویې ویل چې په خبړنه کې کومه تېروتنه نده شوې، د هلک مرګ طبیعي دی او کوم جنایي اړخ نه لري.

❊ ❊ ❊

ځارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.
په کوچني پارک کې څوک نه ښکارېدل، د هسکو ونو تور، نري او اوږده سیوري پر سپینو واورو پراته ووا و تر پارک له راګرځېدلو کتارو ور هاخوا پر تور سړک یو یو موټر تېرېده.
پینځه دقیقې نورې هم ووتې، بیا د پارک په شمالي دروازه کې یو سړی ودرېد، دی بوډا و، له پطلون سره یې شنه لونګۍ تړلې وه او یو پنډ زوړ جمپر یې په تن و.
شېبه وروسته یې ځارنوال ته لاس ورکړ، دواړه پر یوه اوږده څوکۍ کېناستل، یوه لحظه غلي وو، وروسته ځارنوال وویل:
ـچرتې دې کړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوډا هغه ته وکتل، برېتو یې سپینه پرخه نیولې وه او د اوربدې پزې تېره څوکه یې سره ښکارېده.
بوډا لنډ ځواب ورکړ:
_باید چرتې شي.
ځارنوال مخ ور واړاوه:
_خبرې وکه، ما ژمنه درسره کړې، له ستونزو به لرې یې.
بوډا یو سوړ اسویلی ویست، لاندې یې پرخپل بوټ واوره تخته کړه، ورو یې وویل:
زه کسبګرسړی یم، دېرش کاله کېږي چې اشپزي کوم، ما په بېلابېلو هوټلونو کې کار کړی، لاس مې ښه دی، خو تر ټولو د کباب په پخولو کې ډېرتکړه یم، تېره میاشت مې په یوه هوټل کې کار ونیو، دا هوټل د موټرو په اډه کې دی، هلته ډېره ګڼه ګوڼه وي، ولایاتو ته بسونه ځي او ښه چلیږي. دا یو کوچینی هوټل دی، د شپې تیرولو ځای نه لري، خو مشتریان یې ډېر دي او خاوند یې په مزو کې دی.
بوډا غلی شو، یو سوړ اسویلی یې ویست او ویې ویل:
دا د اتو ورځو مخکې کیسه ده، ما کباب پخاوه، وروسته مې یوه دیارلس یا څوارلس کلن هلک ته پام شو، له نانوای نه یې ډوډۍ غوښته، خو نانوای په غوسه شو، هلک ته یې بد رد وویل او له هغه ځایه یې وشاړه. زه حیران شوم، هلک ته مې وکتل، نه یې جامې د سوالګرو وې او نه هم څېره او نور ظاهري جوړښت. ورغږ مې کړ، راغی او زما تر څنګ ودرېد. پوه شوم چې وږی دی، ما د کباب دوه سیخه ورته ونیول، ده مننه وکړه او په بیړه د کباب په خوړلو بوخت شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی له رنګه ښایسته و، سپین پوست یې درلود او داسې نه ښکارېده چې تر دې مخکې دې کومه سخته پرې ورغلې وي. وروسته مې وپوښت:
ـولې سوال کوې؟
هلک راته وکتل، غټې تورې سترګې یې له اوښکو ډکې شوې ،ویې ویل:
ـوږی یم، پیسې نه لرم.
ـکور دې چېرته دی؟
هلک یوه شېبه غلی و، بیا یې سر پورته کړ، شونډې یې وخوځېدې:
ـپه ایران کې.
حیران شوم:
ـنو دلته څه کوې؟
هلک په خواشینۍ وویل:
مورږ لس کاله مخکې ایران ته مهاجر شوو، په کور کې پنځه تنه یو، زه، پلار، مور او زما دوه ورې خویندې، پلار مې په یوه ساختماني شرکت کې کار کاوه، زه هم په یوه مغازه کې مزدور وم، خلکو ته به مې سودا ورکوله، کارتنونه به مې له یوه ځایه بل ځای ته وړل، ستړی به وم، خو بیا هم ښه و، مازدیګر به ټول سره یوځای شوو او د ورځې ستړیا به مې هېره شوه، یو سهار مغازې ته تلم، پولیسو ودرولم، د مهاجرت کارت یې رانه وغوښت، خو مورږ د زرګونو نورو افغانانو غوندې غیر قانوني مهاجر و، اسناد مو نه درلودل، هماغه و چې لومړی یې د سنګ سفید په نوم یوې بندیخانې ته ولېږلم، یوه اوونۍ مې هلته تېره کړه او بیا یې له مرزه (سرحده) را واړولم. اوس دا دی شپږمه ورځ ده چې سرګردانه ګرځم، له کوره هم احوال نه لرم، نه پوهېږم چې څه وکړم، قاچاقبر پیسې غواړي، خو زه په ګېډه نه یم موړ، ایران ته د تګ لپاره پیسې په کار دي، ډېرې پیسې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ور نه وپوښتل:
ـولې دلته، په افغانستان کې ځوک نه لرې؟
هلک وویل:
ـنه، ترونه مې پخوا لا پاکستان ته مهاجر شوي دي، دومره پوهېږم چې په پېښور کې اوسي، نور یې درک نه را مالومېږي.
ـنو دا شپې ورځې دې چیرې تیرې کړې؟
تر پرونه یو څه پیسې راسره وې، په یوه مسافر خانه کې به مې ډوډۍ خوړه، د شپې د تېرېدو پیسې یې نه رانه غوښتې، هماغلته به پر تخت ویدېدم، پرون مې ټوله ورځ څه ونه خوړل، بانه مې داوه چې په نس مې درد دې، خو نن سهار د مسافرخانې خاوند راباندې یوه شو او زه یې له هغه ځایه وشړلم، ما په ژوند کې خواست نه دی کړی، خو وږی وم، تیکه نه راتله، ځکه مې له نانوایه یوه ډوډۍ وغوښته.
بوډا د ماشومانو په شور او زوږ غلی شو، له جنوبي دروازې څخه یوه ډله ماشومان پارک ته ور ننوتل، دوی منډې وهلې، یو بل یې دواورو په غونډوسکو ویشتل، وروسته پرته له دې چې په پارک کې ماتله شي، په بیره د پارک له شمالي دروازې څخه ووتل.
د بوډا سر وځړېد، یوه شېبه غلی و، بیا یې ورو وویل:
ـهلک یوه لحظه له ماسره ودرېد، فکر کوم چې د کباب بوی ښه پرې لګېدلی و، خو زه پردی مزدور وم، نوره لوربینه مې نه شوایورباندې کولای، داوخت د هوټل خاوند راغږ کړ!
ـغلور خوراکه کباب
ما نور سیخونه د انګار له پاسه کېښودل، کباب ته مې پکه وهله چې د هوټل خاوند راغی، ده د یو بل خوراک فرمایش راکړ، ویې ویل چې یو نږدې دوست

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راغلی، غوښې ته څه مثاله هم ورګډه کړه او په سيخونو کې سپين بخرکي مه پېيه ! وروسته يې هلک ته پام شو، ما ته يې په پوښتونکي نظر وکتل، ومې ويل چې مساپر دی، له ايرانه يې را اړولی، دلته څوک نه لري.
د هوټل خاوند په ځير ورته وکتل، مخ يې را واړاوه، ويې ويل:
ــوبال لري، ډوډۍ ورکړه، بيا به نوره مرسته هم ورسره وکم.
له دې سره بېرته هوټل ته ننوت.
د هوټل خاوند په ظاهره بد سړی نه و، په غريبانو يې پام کاوه، هر سهار به يې د سلو روپو نوټ د سوالګرو لپاره ماتاوه، هوټل ته به ډېر ګدايګر راتلل، يو يې هم نا امېده نه پرېښوده، يو دوه اوغانۍ به يې ورته نېولې، دی به پر دخل ناست و او کله کله به يې له مساپرو پاتې ډوډۍ پر غريبانو ويشله.
هلک ته مې ډوډۍ ورکړه، دی تر ماسپښينه ماتل شو، ما لمونځ وکړ، په هوټل کې هيڅوک نه
و، هلک پر تخت ناست و، دی چرتي ښکارېده، زه پخلنځي ته لاړم، غوړ لوښې مې پريمينځل او د ماختسن لپاره مې غوښه پر سيخونو وپېيله، کله چې بېرته ورغلم، د هوټل خاوند مې د هلک تر څنګ وليد، دوی خبرې کولې، ښه شېبه وغږېدل، د هوټل خاوند ډاډ ورکړ چې دی ځيني قاچاقبران پطژني، هر څه به سم شي.
هلک په هوټل کې پاتې شو، د ماخستن له خوا خلک کم وو، ډوډۍ مو ژر ورکړه، وروسته د هوټل شاګردان هم خپلو کورونو ته لاړل او په هوټل کې درې تنه پاتې شوو، زه، د هوټل خاوند او کوچينی مساپر.
موږ تر ناوخته ويښ وو، د هوټل خاوند دورځې حساب کاوه، هلک د بخارۍ تر څنګ غلی ناست و او ما هم د سبا لپاره غوښه وړوله، ښه شېبه نوره هم ووته، هلک ته مې وکتل، سترګې يې له خوبه ډکې وې، ولاړ شوم او د بخارۍ تر څنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې ځای ورته جوړ کړ. د هوټل خاوند هم څو ګامه لرې د تخت په بل سر کې پرېووت، ما ته هم خوب راته، خپله بستره مې هوار کړه، د ګروپ ساکټ ته مې لاس ور وغځاوه او سترګې مې پټې کړې.
زه هم دلته مسافر یم. کورنۍ مې په کلي کې ده، یوه میاشت کېده چې کور ته نه وم تللی، په هغه شپه مې خپله کوچینی لور تر ډېره په ذهن کې راګرځېده، خو وروسته خوب وړی وم.
بوډا غلی شو.
څارنوال په بیړه وویل:
بیا؟
د بوډا شونډې و خوځېدې:
ـ یوه شورماشور مې سترګې رڼې کړې، د بخارۍ د سره انګار په تته رڼا کې مې هوټلي ولید چې د هلک تر څنګ ناست و، هلک سرې ته سوکان نیولي وو، سپکې سپورې یې ور ته ویلې، خو هوټلي غلی و، هیڅ یې هم نه ویل او سر یې ځړېدلی ښکارېده، وروسته هلک په بیړه ولاړ شو، بوټونه یې په پښو کړل، خو کله چې یې د دروازې دستګیر ته لاس ور وغځاوه، ور کولپ و، بیا یو کړ نګ شو، لویه شیشه درې ورې شوه، هلک په توره شپه کې د باندې لاړ او هوټل ته سړه هوا راننوته.
بوډا غلی شو.
څارنوال وویل:
ـدا یو لوی جنایت دی، دا پست هوټلي باید سزا ووینې، باید.
بوډا وویل:
ـما بل څه نه شو کولای، کار مې پرېښود او قانون مې خبر کړ، نور نو تاسو ښه پوهېږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثارنوال وپوښتل:
ـغواړې چې چېرته لاړ شې؟
ـ نپوهیږم، بل ځای به په کار پسې ګرځم، ما درته وویل، زه یو تکړه اشپز یم، روپۍ کمه یا ډېره، کار پیدا کولای شم.
ثارنوال وویل:
ـخو که تاته ضرورت پېښ شو بیا به دې چېرې پیدا کوم؟
د بوډا شونډې وخوځیدې:
ـتا ژمنه کړې وه چې ماته به کوم جنجال نه پیدا کوې.
ثارنوا ل وخندل:
ـزه په خپله خبره ولاړ یم، خو دا زما وظیفه ده، باید د شاهد ادرس ولرم.
بوډا وویل:
ـدلته څوک نه پېژنم، خو د کلي ادرس مې درسره ولیکه، قول ده، که مې کار وموند ، په تیلیفون کې دې خبروم.
ثارنوال د سړي د کلي او هوټل دواړو ادرسونه واخیستل.
شپېه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکاریده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

❋ ❋ ❋

ماسپښین دوه بجې وې، ثا رنوال پر یوه خیرنه څوکۍ ناست و، پر غوړ مېز ایښی له تورو چایو ډک ګیلاس یې ورپورته کړ، هوټلي ته یې وکتل، ده د ټایپ د یوې جړ شوې کستې راوتلې کولمې خلاصولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته يې ورمېږ کوږ کړ، د تخت پر سر ناستو دوو تنو خبرې سره کولې او دوی ته نږدې يوه څوانکي پر تېرو سيخانو غوښه پېيله. نور هوټل تش و.
څارنوال هوټلي ته اشاره وکړه، هغه راغی، څارنوال ته مخامخ ودرېد. ورو يې وويل:
_څه شی غواړئ؟
څارنوال د لا س په اشاره هوټلي وپوهاوه چې مخامخ ورته کېني.
هوټلي حيران شو.
څارنوال جېب ته لاس کړ، يو کارټ يې راويست، د هوټلي سترګو ته يې ونيو، ويې ويل:
_څارنوال (ب)
د هوټلي رنګ والوت، پر څوکۍ کېناست او څارنوال ته يې په وېره وکتل.
څارنوال ورو وويل:
_کاروبار دې څنګه دی؟
هوټلي وارخطا شو:
_صيب ! ښه ده، ګذاره کوي.
څارنوال له چايو غوړپ وکړ، شونډې يې و خوځېدې:
_يو څو پوښتنې درنه کوم.
_امر کوئ، صيب !
_تا څو ورځې مخکې يو ميلمه درلود.
هوټلي په ماته ګوډه ژبه وويل:
_صيب، زه، زه خو ډېر ميلمانه لرم، ته، ته کوم يو يادوې؟
د څارنوال شونډې وخوځېدې:
_خو ته د شپې ميلمه نه لرې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوټلي رنګ سور شو.
دا وخت د مېز ترڅنګ دوه تنه ودرېدل، یوه یې وویل:
ـدوه چایه، څو روپۍ شوې؟
ـپنځلس اوغانۍ
هغه د مېز پر سر پیسې کېښودې او دواړه له هوټله ووتل.
څارنوال پسې وکتل، هوټلي ته یې مخ ورواړاوه، په ملنډو یې وویل:
ـپه زړو شیشو کې دا یوه شیشه نوې ښکارې، دا دې ولې بدله کړېده؟
هوټلي پرتخت ناست ځوانکي ته وکتل، له هغه نه یې وغوښتل چې پاتې کار په اشپز خا نه کې وکړي، وروسته یې څارنوال ته مخ ور واړاوه، شونډې یې ورپېدې او په لړزانده غږ یې وویل:
ـماته شوه.
ـڅنګه؟
هوټلي چیغه کړه!
ـله ما څه غواړې؟
څارنوال ور مخته شو، د دواړو سترګې سره وجنګېدې، څارنوال وویل:
ـته ډېر پست سړی یې، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و، د شپې یې په بړستن ورننوتی وې، ته پوهېږې! هغه مړ دی، یخني وژلی.
ـدا دروغ دي.
ـزه شاهد لرم. زوړ کبابي.
هوټلي په بېړه ولاړ شو، منډه یې کړه، خو څارنوال تر لمنې ونیو، سړی پړمخې ولوېد، سر یې پر یوې ځوکې ولګید او له تندي یې وینه روانه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

❊ ❊ ❊

ځارنوال (ب) په خشکه وویل:

_اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس وراچولی و.

هوټلي سرې لاړې تو کړې، ځارنوال ته یې وکتل، شونډې یې وخوځېدې:

_نه، ما هیڅ نه دي کړي.

ځارنوال تر ګرېن ونیو، ورو یې وویل:

_تا زه نه یم پېژندلی، ما د ډېرو مجرمینو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.

هوټلي څه ونه ویل. ځارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سرې ته یې وکتل، په کاوړ یې وویل:

_ته د بښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهېږې، ته به پانسی شې.

هوټلي ولړزېد. سره سا یې واخیسته، ورو یې ویل:

_راځه، یو جوړجاړی سره وکړو.

ځارنوال په حیرانۍ ورته وکتل.

د هوټلي شونډې وخوځېدې:

_زه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟

ځارنوال وویل:

_د مقصد خبره کوه !

_ګوره، د هلک دوسیه ترل شوېده، ته ول په دې قانع دي چې هغه یخنې وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشې که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارنوال سترګې رډې راوختې، ټيټ شو ، هوټلي يې تر ګرېن ونيو ، په خشکه يې وويل:

ـته ماته رشوت راکوې؟

هوټلي وارخطا شو.

ځارنوال يوه شېبه غلی و، بيا يې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پورې و، وروسته يې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته يې خوله ورنږدې کړه، ورو يې وويل:

ـزه دومره احمق نه يم، پنځه لکه.

(پای)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدمرغي

لیکوال: نصیر احمد احمدي

نجلۍ پر کټ ستوني ستغ پرته وه، کله کله به یې چیغه کړه، لاسونو ته ور لوېدلي ځنځیرونه به یې وشرنګېدل، سر به یې پورته کړ او بدن به یې ټکان وخوړ. تر هغې راګرځېدلي کسان خواشیني وو، دوئ په راوتلو رډو سترګو ځواني نجلۍ ته کتل... په خبرو کې یې ګونځې ښکارېدلې.

په ولاړو کسانو کې یوه چیغه کړه !

ـ تور کوډګر ناوخته شو !

تر څنګ ولاړ سړي په عاجزۍ وویل:

ـ د پاچا عمر دې ډېر وي، په تور کوډګر پسې مو عسکر لېږلي دي، دوئ د سهار په خړه کې حرکت وکړ،اوس باید را ورسېږي، سپېره غره ته تګ، یوه ورځ مزل غواړي.

پاچا خپله اوږده چپنه ورټوله کړه، روان شو، پر تخت کېناست، ځلېدونکی ژېړ تاج یې له سره لیرې کړ، په خپلو اوږدو سپینو څنو کې یې ګوتې تېرې کړې. یوه شېبه غلی و، وروسته یې ډېر د مانۍ په لوی او هسک سالون کې انعکاس خپور کړ:

ـ که زما په لور څه وشول، تاسو به تر تېغ تېر کم.

دولاړو درباریانو سرونه وځړېدل، په خبرو کې یې وېره ښکارېدله... وزیرانو خپل ژوند په خطر کې لید.

یو ساعت نور هم ووت، له اوږدو شیشو څخه مانۍ ته ژېړه رڼا رالوېدلې وه، د درباریانو اوږدې زریني چپنې ځلېدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاچا غوسه ورو ورو ډېرېدله، خولې یې ځګونه پیدا کړي وو او د خپلې اوږدې تورې تر طلایي موټ یې د ښي لاس ګوتې تاوې وې.
چوپه چوپتیا وه، کله کله به د نجلۍ لاسونو او پښو ته ور لوېدلې ځنځیرونه وشرنګېدل، چیغه به یې کړه او بېرته به بېسده پرېوته.
لمر په لوېدو و چې د ماښې یوه عسکر د تور کوډګر د رارسېدو خبر ورکړ، پاچا ودرېد، وزیرانو د سالون لویې دروازې ته وچې سترګې نیولې وې، ټولو د تور کوډګر د راتلو انتظار ایست. شېبه وروسته یو زوړ سړی رابښکاره شو، دی تک تور و، ګڼه ږیره یې درلوده، پر نرۍ غاړه پورې یې په خړسپنسي پیېلو وړو هډوکو ټال خوړ.
پاچا او درباریانو د احترام په بڼه خپل سرونه ټیټ کړل، خو تور کوډګر مخ ورو وا نه ړاوه، لاړ او د نجلۍ تر څنګ پر کټ کېناست. ښه شېبه یې هغې ته وکتل، د نجلۍ اوږده بانه ښغ ولاړ وو، تر سترګو یې یوه توره حلقه راګرځېدلې وه او پر سرو شونډو یې سپین ښکاربده. تور کوډګر خپلې زړې خورجینې ته لاس کړ، د انسان ککرۍ، د پښو دوه اوږده هډوکي او یو خیرن جام یې راویستل، وروسته ودرېد، له ځان سره یې څه وویل او ترکټ څو ځله را تاو شو.
پاچا په خواره خوله وویل:
_زه په تور کوډګر باور لرم.
تور کوډګر هغه ته وکتل، خو څه یې ونه ویل، هماغسې یې شونډې خوځېدلې...
دا سې کلمات یې تر خولې راوتل چې ولاړ خلک نه پرې پوهېدل.
د کوډګر شونډې تر ډېره خوځېدلې، بیا د نجلۍ تر څنګ کېناست، خورجینې ته یې لاس ور وغځاوه، یو سپین بوتل یې راویست. کله چې یې د بوتل اوبه په نقره یي جام کې واچولې، له جام څخه تور لوګی پورته شو، له دې سره د نجلۍ سترګې رڼې شوې، ځنځیرونه وشرنګیدل...تور کوډګر چیغه کړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـاي شیطاني اروا ! ته څه غواړې؟
د نجلۍ خوله له ځګونو ډکه شوه، تورو سترګو یې سوروالی پیدا کړ او شېبه وروسته یې سترګې سرو وینو ونیولې. نا څاپه یې له شونډو ډېر نارینه غږ راووت، دې غږ په سالون کې د ولاړو کسانو زړونه ولړزول.
غږ وویل:
ـتر ټولو بدمرغه انسان !
له دې سره د ځنځیرونو شرنګا پورته شوه، تور کوډګر په چټکۍ سره تر نجلۍ راوګرځید، په لاس کې نېولې ککرۍ یې کښته پورته کړه، نامفهومه کلمات یې له خولې را ووتل. د نجلۍ رنګ ورو ورو خپل عادي حالت ته راوګرځېد، سترګو یې تورولی پیدا کړ، شېبه وروسته بېسده پرېوته.
پاچا ور مخته شو، د چینې لستونۍ یې د خپلې لور پر خوله تېر کړ. بېرته په خپل ځای ودرېد
تور کوډګر وویل:
ـد پاچا پر لور جادو شوی، نجلۍ هغه وخت رغېدی شي چې د نړۍ تر ټولو بدمرغه انسان ووینې.
پاچا یوه شېبه غلی و، بیا یې وزیرانو ته مخ ورواړاوه او امر یې وکړ چې ترټولو بدمرغه انسان ورته پیدا کړي.
له لمر ختو سره ډولونه ودرېدل، جارچي په ښار کې کوڅه په کوڅه وګرځېد، ده یو لوی ښکر خولې ته نیولی و او چیغې یې وهلې چې ترټولو بدمرغه انسان دې په دربار کې حاضر شي.
په ماڼۍ کې پاچا او وزیران بې خوبه او خواشیني ښکارېدل، په ټولو سرونه ځړېدلي وو او د تور کوډګر له خولې څخه نامفهومه کلمات را وتل..

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوا له تودېدو سره عسکرو احوال راوور چې تر ټولو بدمرغه انسان يې موندلی دی. پاچا امر وکړ چې دا بدمرغه انسان دربار ته حاضر کړي. شېبه وروسته په يوه کټ کې دا سې سړی راوړل شو چې لاسونه او پښې يې نه وو، پر مخ يې يو لوی پرهر (ټپ) ښکارېده او تر ډېره د غوښې يوې لوېې بوټۍ ته ورته و.

سړي وويل چې دی يو پوځي و، له دښمن سره په جګړه کې يې لاس او پښې غوڅې شوېدي او د مخ لوی پرهر يې هم د توري نښه ده.

د هغه د خبرو له ختمېدو سره ځنځيرونه وشرنګېدل، د نجلۍ سترګې سرې شوې او له خولې يې ځګونه وبهېدل. تور کوډګر د سړي د ايستلو امر وکړ او ويې ويل چې ده د ازادۍ په جګړه کې برخه اخيستې او تر ټولو نيکمرغه انسان دی. وروسته يې څه نامفهومه کلمات تر خولې را ووتل او نجلۍ ارامه پرېوته.

نيم سات نور هم ووت، بيا د يوې ښځې ژړا او کوکې واورېدل شوې، په سالون کې يوه ځوانه ښځه او درې خوار او ډنګر ماشومان ودرېدل،ماشومان ناروغه ښکارېدل ، دوئ د خپلې مور لمن ټينګه نيولې وه او وارخطا وو.

ښځې په ژړا کې وويل چې خاوند يې له غره څخه د خرڅلاو لپاره بوټي راوړل چې ځناورو وخوړ، اوس دوئ څه نه لري، دوه ماشومان يې له لوږې مړه شول، نورو ته يې يو مړ سپی موندلی دی، د هغه غوښه ور ته پخوي او ژوندي يې ساتلي دي. دوئ په يو ه وېرانه کې اوسي، يواځې څلور ديوالونه دي، نه چت لري او نه هم دروازه، خو بيا هم څوک کوم غرض نه ورباندې لري.

ځنځيرونه وشرنګېدل او د پاچا په امر ښځه او ماشومان له ماڼۍ ووتل.

تور کوډګر وويل:

_ژوند يې تريخ دی، خو بدمرغه نه شو ورته ويلای، ځکه ځوانه جانه ده، تر ستورو لاندې شپه تېروي او د پاچا له وېرې څوک په سپکه نه شي ورته کتلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاو   وروسته یو په ونه لوړ بنیادم په سالون کې ودرېد ، ده ښکلې جامې اغوستې وې، له رنګه هم سپین و او په ظاهره د بدمرغۍ کومه نښه نه پکې ښکارېدله. دده په لېدو د پاچا او درباریانو په څېرو کې ګونځې پیدا شوې، خو تور کوډګر د خبرو اجازه ورکړه !.

د سړي سر وخوځېد او له خولې څخه یې یو اخې یوه جمله را ووته !

ـزموږ خاوره پردیو لاندې کړېده او خپلواکې نه لرو.

ناڅاپه د ماڼۍ لویې شیشې ولړځیدې، درې، ورې لاندې راولوېدې، له کټ څخه یو تور لوګی پورته شو ، یوې ویرووونکې چیغې په سالون کې انعکاس خپور کړ !

ـوسوځیدم !

لوګی په لمبه بدل شو او له لمبې څخه هم د ځناورو شکلونه جوړ شول، کله به یې د پړانګ کله د لېوه او کله هم د زمري بڼه خپله کړه، شېبه وروسته یوه وحشتناکه انګولا پورته شوه، یوې سپېنې رڼا ولاړ خلک اړ ایستل چې خپلو سترګو ته لاسونه ونیسي، چوپه چوپتیا شوه. د نجلۍ حیرانه غږ و اورېدل شو !

ـپلاره ! زه مو ولې تړلې یم؟

تور کوډګر چیغه کړه:

ـتر ټولو لویه بدمرغي، د خپلواکۍ نه درلودل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library